

Nchi ni ya Bwana

Masomo ya Biblia juu ya Uumbaji na Kilimo

Mwongozo kwa Mwezeshaji

Brett Harrison and Sara Sytsma
2018 Still in the Process of Sanctification Ministries

This work is licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike International License. To view a copy of the license, visit <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Yaliyomo

Kwa Nini Mtalaalaa Huu.....	iv
Jinsi ya Kutumia Mtaala Huu.....	vi
Shukrani.....	xii
Somo la Utangulizi: Zaburi 24:1-2.....	xii
Nchi nzima na vyote viliyomo ni mali ya Mungu Mwumbaji	
1. Mwanzo 1:11-13.....	1
Mungu anaumba mimea na nchi endelevu	
2. Mwanzo 1:26-31.....	3
Mungu anaumba binadamu katika mfano wake wawe mawakili wa nchi yake	
3. Mwanzo 2:8-9, 15.....	5
Mungu anapanda bustani na kuwakabidhi binadamu	
4. Mwanzo 3:16-19.....	7
Dhambi inaadhibiwa: uhusiano baina ya binadamu na nchi unavunjika	
5. Zaburi 104:10-32.....	9
Mungu aliumba nchi kwa hekima na kuvipatia viumbe vyake mahitaji yao	
6. Mithali 12:10-11; Mithali 24:30-34; Mithali 27:23-27.....	11
Wakulima na wafugaji wamtiio Mungu hupokea baraka na uthabiti	
7. Kumbukumbu la Torati 8:10-14, 17-18.....	13
Kama chanzo cha wema wote, Mungu amewajibika kwa mafanikio na baraka za binadamu	
8. Walawi 26:3-5, 9-13; Habakuki 3:17-19.....	15
Watu wenye Agano na Mungu watazamia baraka na mateso	
9. Warumi 8:18-21.....	17
Viumbe vyote vinasubiri watu wa Mungu wafunuliwe na uhuru kutimizwa	
10. Wakolosai 1:15-20.....	19
Mungu anavipatanisha viumbe vyote na nafsi yake kuitia damu ya Yesu Kristo	
11. Hitimisho na Mipango ya Mbeleni.....	21
Nyongeza A: Mbinu za Uvezeshaji Bora Katika Masomo Haya.....	25
Nyongeza B: Nakala za Masomo kwa Washiriki.....	29
Nyongeza C: Vifungu vya Biblia kwa Kila Somo.....	32
Nyongeza D: Utaratibu wa Masomo Haya Katika Mtaala wa Kilimo.....	38
Kuhusu Waandishi.....	39

Kwa Nini Mtaala Huu?

Zaburi 24:1-2 inasema, “*Nchi na vyote vijazavyo ni mali ya Bwana, dunia na wote wakaa ndani yake. Maana ameiweka misingi yake juu ya bahari, Na juu ya mito ya maji aliithibitisha.*” Ukweli huu umerudiwa tena na tena katika maandiko ili kutukumbusha kwamba kila kitu tulicho nacho ni mali ya Mungu. Kuuelewa umilikaji wa Mungu wa uumbaji wake wote kunatupa msingi wa kuelewa jinsi ya kuishi katika dunia hii. Tuliamua kuuita mtaala huu “Nchi ni ya Bwana” kama ukumbusho wa yule tunayemtumikia tunapofanya kazi ya maendeleo ya kilimo.

Mtaala huu, “Nchi ni ya Bwana,” umeandaliwa maalum kwa ajili ya kufundishia makundi ya kikristo yanayojihuisha na maendeleo ya kilimo. Mtaala umekusanya masomo ya Biblia yahusuyo utunzaji wa uumbaji wa Mungu; na hasa utunzaji unaohusisha kilimo na ufugaji. Baadhi ya mada kuu katika mtaala ni pamoja na hizi zifuatazo:

- Thamani ya uumbaji wa Mungu
- Kufanya kilimo na ufugaji kama uwakili wa kikristo
- Mpango wa Mungu kuvipatanisha viumbe vyote na nafsi yake
- Kilimo kama kazi ya kikristo iliyo ya thamani

Injili ya Mathayo inatuelezea kwa ufupi huduma ya Yesu Kristo alipokuwa duniani. Kwa mfano, Mwandishi Mathayo aliandika, “*Naye Yesu alikuwa akizunguka katika miji yote na vijiji, akifundisha katika masinagogi yao, na kuihubiri habari njema ya ufalme, na kuponya magonjwa yote na udhaifu wa kila aina.*” (Mathayo 9:35).

Kauli inayofanana na hiyo hapo juu inapatikana katika Mathayo 4:23. Si kwamba Yesu alitangaza habari njema ya ufalme kwa maneno tu, bali alifanya kwa matendo kwa kuwashudumia watu kimwili na kiroho. Yesu alipowatuma wale wanafunzi 12 (Luka 9:1-2) na wale 72 (Luka 10:9) kwa uinjilisti, aliwaelekeza wafuate mfano wake. Habari njema haitakiwi kusikika tu, bali pia ioneckane, ifanyiwe kazi na watu waipate kihisia. Yesu alishughulika na mahitaji ya maisha ya watu, ya kimwili na kiroho. Na ufalme wa Mungu ni nguvu ya kumpatia mwanadamu mahitaji yake ya kiroho na kimwili.

Wakristo wanapaswa kufuata mfano wa huduma ya Yesu. Wafuasi wa Kristo wanapaswa kutangaza kwa maneno habari njema ya uwepo wa ufalme wa Mungu duniani na jinsi utimilifu wake utakavyokuwa duniani siku zijazo; na wakati huo huo, kuwashudumia wengine ili kudhihirisha nguvu ya ufalme wa Mungu inayoweza kubadilisha maisha ya watu; nguvu ambayo itadhahirika kwa ukamilifu wakati wa kurudi kwa Yesu duniani. Huu ndiyo uinjilisti mkamilifu. Huduma kamilifu hujishughulisha na mahitaji yote ya watu; nayo hutimizwa kwa njia ya maneno na matendo.

Ni lazima kukumbuka kuwa maisha si kwa ajili ya kupata mavuno makubwa, kuwa na uhakika wa chakula, na kupata maji safi ya kunywa tu. Mambo haya ni muhimu, lakini ikiwa tunawasaidia watu kwa mambo hayo tu, basi tutakuwa tunapuuza uhusiano wetu na Mungu ambaao ni msingi wa maisha tunayotaka kuyaboresha. Kama wakristo, sehemu zote za maisha na kazi zetu zielezwe na utambulisho wetu katika Kristo. Tositengenishe uhusiano wetu na Kristo na maisha yetu na kazi yetu! Kwa hiyo, kazi yetu na wakulima isiguse tu kilimo na mambo ya kiroho kama vitu viwili tofauti, bali ihusishe na kuunganisha zote mbili kuwa kitu kimoja. Hii ndiyo huduma kamilifu inayogusa mahitaji yote ya maisha ya mwanadamu.

Imani katika Kristo na shauku ya kutii neno la Mungu hutumika kama motisha katika kuboresha maisha yetu na ya wale wanaotuzunguka. Kwa sababu hiyo, tunawatazamia wakristo wakulima wanaojifunza neno la Mungu kukuza shauku ya kutunza uumbaji ambao utatoa matokeo mazuri katika uwakili mwema wa ardhi, mifugo, na rasilimali zingine zote walizopewa na Mungu. Utii kwa Kristo na wa neno la Mungu, ukiwezeshwa na Roho Mtakatifu, huboresha maisha ya wakulima na kuwaleta mabadiliko yadumuyo. Hivyo ni muhimu sana maendeleo yetu ya kilimo yaunganishwe katika imani ya kikristo.

Jinsi ya Kutumia Mtaala Huu

Mtaala huu, "Nchi ni ya Bwana," kimsingi umeandaliwa kwa ajili ya wakulima, lakini unaweza kutumiwa na watu wengine wote walio na hamu ya kutunza uumbaji wa Mungu. Ukubwa wa kundi la watu wanaojifunza pamoja mtaala huu ni kuanzia watu 5 hadi 15. Washiriki walio na Biblia wanatakiwa kuzileta wakati wa mafunzo pamoja na daftari na kalamu wakitaka kujiandikia kumbukumbu. [Nyongeza C ina vifungu vyote ambavyo washiriki wanatakiwa kuvifunza; hivi vinaweza kutolewa nakala kwa washiriki ambao hawana Biblia.] Masomo yafanyike katika lugha inayoelewaka vizuri kwa washiriki wote. Kwa sababu hii, tunahimiza wengine watafsiri mtaala huu katika lugha zingine kwa kadiri ya mahitaji ya watu wao.

Baadhi ya masomo makuu katika mtaala huu ni pamoja na somo la utangulizi, masomo kumi ya Biblia, na hitimisho litakaowasaida washiriki kuandaan mipango ya utekelezaji. Ni vizuri kufanya somo moja kila baada ya wiki moja ili washiriki wawe na nafasi ya kujaribu walichojifunza katika somo moja kabla ya kuanza lingine. Inawezekana makundi yakasubiri muda mrefu zaidi kabla ya kukutana tena. Au kama inahitajika, inawezekana kujifunza mtaala huu mzima katika darasa kwa juma moja. Hata hivyo, tunashauri mwezeshaji atumie ubunifu wake katika masomo haya ili kuhakikisha wana-kikundi wanahisi jinsi masomo haya yanavyogusa maisha yao.

Lengo la masomo haya ni kwa washiriki kugundua Biblia inavyofundisha yenye, kuliko washiriki kufundishwa na mwalimu au kiongozi. Tunapendelea mkakati huu kwa sababu washiriki wakishagundua wenyewe kwa njia ya kujifunza, basi watakumbuka na kuthamini zaidi walichojifunza kuliko kama wangefundishwa na mtu mwengine. Faida nyingine ya mkakati huu ni kwamba hautegemei yule aliyeanzisha kundi hilo kuendelea kuanzisha makundi mengine; maana washiriki wenyewe wataweza kuanzisha makundi mapya nyumbani kwao au kijijini kwao. Kwa sababu hizo, mtaala huu unatakiwa kuwezeshwa na si kufundishwa.

Mwezeshaji ni lazima afahamu kuwa kule kuwaelekeza washiriki kile wanachopaswa kujifunza ni kupunguza ubora wa mtaala huu. Ugunduzi wa kweli za kibiblia ni wa umuhimu mkubwa kwa washiriki wote, na wajibu wa mwezeshaji ni kuwaongoza wengine katika zoezi hili. Tazama Nyongeza A kwa maeleo zaidi kuhusu namna nzuri ya uwezeshaji wa masomo haya.

Tunapendekeza mwanzishaji wa kundi aongoze masomo manne au matatu ya kwanza tu, halafu washiriki wengine waanze kuongozwa na msaada na ushauri wa huyo mshiriki mzoefu. Mwanzishaji anaweza kusoma somo na hawa viongozi washiriki kabla ya wote kukutana tena. Kupewa tu mwongozo kutoka kwa mwanzishaji kunawanyima wawezeshaji nafasi ya kugundua ukweli wa kibiblia wao wenyewe. Kusoma nao kwanza kunawapa viongozi washiriki nafasi ya kuona mikakati ya kuongoza kundi kutoka kwa mwanzishaji pamoja na nafasi ya kukifahamu kifungu cha somo na madhumuni yake makuu kabla ya kuwaongoza wengine. Pia, hawa viongozi washiriki wanatakiwa kusaidia wenzao kuwa viongozi na waanzishaji wa makundi mengine watakayoanzisha kwao.

Utaratibu wa njia hii ya kujifunza Biblia, pamoja na maelezo ya kila kipengele yametolewa huko chini. Kila somo katika mtaala huu lina mwongozo mfupi wa utaratibu huo. **Lakini tunawahimiza wavezeshaji kujifunza sehemu hii kama ilivyo hapo chini**, kwa sababu jinsi tunavyojifunza kwa mpangilio umuhimu wake ni sawa na tunavyojifunza mtaala wenyewe. Mfumo huu umeandaliwa hasa kwa ajili ya tamaduni simulizi.

1. Soma kifungu cha Biblia angalau mara nne kwa sauti.

Kurudia kusoma kifungu cha maandiko kunasisitiza umuhimu wa Biblia kama neno la Mungu pamoja na kuwapa washiriki nafasi ya kutosha kukielewa kifungu chenyewe. Kama inawezekana, washiriki mbalimbali wasome, na kifungu kisomeke katika lugha za kawaida zinazotumiwa na washiriki wa kundi hili. [Pia tumia tafsiri za Biblia zote zilizopo.]

2. Rudia kwa pamoja kwa maneno ya kawaida tulichokisoma katika kifungu.

Hii ni muhtasari wa kifungu kilichosomwa katika lugha ya kawaida. Washiriki wasirudie tu maneno yale yale ya kifungu, wala kujitahidi kueleza maana ya kifungu wala kutaja walichojifunza (hizi zinakuwepo katika hatua ijayo). Kurudia kifungu cha maandiko kwa lugha ya kawaida kunawahakikishia washiriki kuelewa kifungu hicho kabla ya kujaribu kupata ufahamu kutoka kwenye kifungu hicho. Zoezi hili pia linawaandaa washiriki kuwaambia wengine walichojifunza kutoka kwenye maandiko. [Hii ni kweli hasa kwa kutumia njia za simulizi kwa ajili ya washiriki wasio na Biblia.]

Ni bora washiriki wengi wachangie katika hatua hii. Kila mtu anaweza kutaja sehemu ya kile kifungu anayoikumbuka. Mwezeshaji ataendelea na hatua inayofuata baada ya kundi kurudia maneno ya kifungu chote kwa pamoja wakitumia lugha iliyo rahisi kuelewa na kwamba washiriki wote kila mmoja ameweza kumwelezea jirani yake kifungu hicho. Inasaidia kuomba washiriki wachache wafupishe kifungu kizima kwa niaba ya kundi kubwa kabla hawajaendelea na hatua inayofuata.

Ufuatao ni mfano ambao utamsaidia mwezeshaji kuelewa mchakato huu:

Mwanzo 2:8-9

⁸ Bwana Mungu akapanda bustani upande wa mashariki wa Edeni, akamweka ndani yake huyo mtu aliyemfanya. ⁹ Bwana Mungu akachipusha katika ardhi kila mti unaotamanika kwa macho na kufaa kwa kuliwa; na mti wa uzima katikati ya bustani, na mti wa ujuzi wa mema na mabaya.

Katika lugha ya kawaida: "Mungu alipanda bustani na kisha kumweka yule mtu ndani yake. Mungu aliotesha mti ya kupendeza na kuweza kutumika kwa chakula. Mungu pia alipanda mti wa uzima na mti wa ujuzi wa mema na mabaya na kuiweka katikati ya bustani.

3. Tunagundua nini katika kifungu hiki: Kuhusu Mungu? Kuhusu...? (maswali yafaayo yapo katika kila somo)

Orodhesha ugunduzi huu ubaoni au kwenye karatasi kubwa ili washiriki wote waweze kuona.

Kutumia mfano wa andiko katika Mwanzo 2:8-9, ni moja ya mifano michache ya ukweli kuhusu Mungu na binadamu:

- *Mungu ni mkulima wa kwanza.*
- *Kwa sababu Mungu alikianzisha Kilimo, kwa hiyo kilimo ni kazi ya kuthaminiwa na siyo ya kudharauliwa.*
- *Mungu alipenda binadamu na kuwapa dunia yenyе uhakika wa chakula.*
- *Mungu anafurahishwa na mimea ya kupendeza na ambayo inafaa kwa chakula.*

Ni muhimu sana katika hatua ya pili na ya tatu kwa makundi wanaposhirikiana wabaki kwenye kifungu husika au kuhusisha na masomo yaliyotangulia katika mtaala huu badala ya kukimbilia vifungu vingine viliyivo nje ya masomo haya. Msaada wa Mwezeshaji utahitajika mwanzoni, lakini baadaye washiriki wenyewe wataanza kuelewa na kusaidiana kuelewa namna ya kufanya ugunduzi.

Kama kundi linataka kusoma mada au kifungu kilicho nje ya mtaala huu, mwezeshaji anaweza kupendekeza kisomwe baada ya kumaliza mtaala huu au kabla ya kikao kijacho (washiriki wangeweza kujadiliana kwa kifupi kabla ya kufungua kikao hicho). Mwezeshaji akiona anatatzwa na suala, anaweza kujibu hivi: "Naona kifungu chetu hakijibu swali hilo, lakini inawezekana kifungu cha wiki ijayo kitatusaidia." Au, "Naweza kuwaachia vifungu vingine vinavyogusa suala hili mkavisome kabla ya wiki ijayo."

Tumeweka pamoja baadhi ya mawazo muhimu yaliyowasilishwa katika kila somo katika mtaala, na hasa yale ambayo yanahusiana moja kwa moja na kilimo na mifugo. Orodha hizi zinaweza kupatikana kwenye kila ukurasa unaofuatana na kila somo husika; hata hivyo mawazo haya siyo ndiyo yana kila kitu kinachohusiana na somo husika. Tunapendekeza wawezeshaji wasitegemee sana orodha hizi, kwa sababu lengo letu katika kila somo ni kwa kikundi kugundua wenyewe kweli zilizomo katika kila mistari ya Biblia. Hata hivyo, tunatambua kuwa orodha hizo zinaweza kuwa msaada kwa wawezeshaji kuongoza makundi katika mchakato wa ugunduzi.

4. Maswali ya ziada kusaidia kuendeleza majadiliano.

Kama kundi limekwama kugundua kitu muhimu, haya maswali yatasaidia. Lakini yasitumike kama hayahitajiki, kwa sababu kama washiriki wanamtegemea sana mwezeshaji na maswali yake, itakuwa vigumu kwao kuwaletea ndugu zao masomo haya baadaye. Baada ya mazungumzo, kama mwezeshaji ameona washiriki wameruka vipengele muhimu katika kifungu, anaweza kutumia maswali haya ili kuwasaidia wavipate. Kufanya hivyo ni bora kuliko kuwaambia moja kwa moja.

5. Tumejifunza nini ambacho kinaweza kutumika katika maisha ya kila siku? Hili linawasaidiaje wakulima?

Tumeona hii ni hatua muhimu sana kwa ajili ya wakulima pale wanapojaribu kuondoka kutoka kile wanachofahamu katika maandishi na jinsi watakavyotumia maarifa hayo katika maisha yao. Maswali haya pia yanawasaida wao kutambua kile walicho jifunza ambacho kitakuwa cha thamani kwa majirani na marafiki ambao hawakuhudhuria mafunzo. Tumeona kuwa inafaa, kama washiriki walivyotaja mawazo yao, kuzungushia au kupigia mistari hayo mawazo katika orodha ya yale tuliyoyagundua kutoka kwenye maandishi.

6. Utamtii Mungu vipi kulingana na tulicho jifunza katika kifungu hiki? Taja tendo ambalo utafanya wiki hii ili kumtii Mungu.

“Lakini iweni watendaji wa neno, wala si wasikiaji tu, hali mkijidanganya nafsi zenu. Kwa sababu mtu akiwa ni msikiaji wa neno tu, wala si mtendaji, mtu huyo ni kama mtu anayejiangalia uso wake katika kioo. Maana hujiangalia, kisha huenda zake, mara akasahau jinsi alivyo. Lakini aliyeitazama sheria kamilifu iliyo ya uhuru, na kukaa humo, asiwe msikiaji msahaulifu, bali mtendaji wa kazi, huyo atakuwa heri katika kutenda kwake.” Yakobo 1:22-25

Kusudi la kusoma Biblia siyo kupanua elimu tu, bali ni kuongeza utii wetu kwa Mungu. Jambo la kusikitisha ni kwamba mifumo mingi ya kusoma Biblia haileti maisha yanayomtii Mungu, kwa sababu ya jinsi mifumo yenye ilivyo. Ili kubadili matendo yetu, lazima tuwe na lengo la kuyabadilisha. Hiyo ndiyo maana ya kuyaweka matamko ya utii katika mtaala huu.

Tamko la utii ni vigumu sana kwa watu ambao hawajazoea zoezi hili. Lakini wataanza kuelewa mapema kama mifano mizuri itatolewa. Matamko yazingatie masharti yafuatayo:

- *Tamko liunganishwe na kifungu cha masomo ya siku hiyo.*
- *Tamko lifungwe kwenye hali halisi. Yaani liwe na uwezekano wa kutekelezeka.*
- *Mafanikio ya tamko yawe wazi. Yaani uwepo uwezo wa kuyapima.*
- *Tamko lifungwe na wakati. Yaani taja wakati kamili ili kuweka wazi matarijio yako.*

Mwanzoni mwezeshaji atahitaji kuwasaidia washiriki wataje matamko yanayotimiza masharti yaliyopo hapo juu. Kwa mfano, “Nitaboresha uhusiano wangu na mke wangu” ikamilishwe kwa kusema, “Wiki hii, kwa sababu nimejifunza jinsi Mungu alivyowaumba mume na mke kusaidiana, mimi mwenyewe nitaenda kufuata maji kila asubuhi, ili mke wangu asihitaji asifanye kazi hii ngumu.” Hii ya pili ni bora kwa sababu wazo hili limetokea kwa kifungu husika. Tendo hili limo ndani ya uwezo wa huyu mwanamume, ataweza kuulizwa wiki inayofuata kama alifanya au la, na muda wa kufanya umetajwa (wiki hii).

Mwezeshaji atoe mfano unaofaa na kueleza jinsi unavyofuata masharti manne kama yaliyovo hapo juu; kama mfano wa mume ulivyo hapo juu au huu ufuatao:

“Kutokana na kile nilicho jifunza kutoka kwenye Mwanzo 2:8-9; hivyo Juma hili nitapanda baadhi ya maua kuzunguka nyumba yangu kwa maana nimeona kuwa Mungu aliumba mimea si kwa chakula tu bali kwa ajili ya mandhari ya kupendeza.”

Je, hii inahusikaje? Mungu anapendezwa tunapopanda na kustawisha mimea na kufurahia uzuri wake, kama alivyofurahia uumbaji wake yeze mwenyewe.

Je, hii inatekelezeka? Nina jirani ambaye anastawisha maua na bila shaka atawea kunipatia mbegu.

Hii inapimikaje? Wakati mwininge tukikumbuka, nitaweza kutoa taarifa kwa kikundi kuhusu maua nileyopanda.

Je, hii inafungwaje na muda? Nimesema nitafanya hii kwenye juma hili.

Ni muhimu kuwahimiza washiriki wataje matamko kwa sababu inarahisisha kutimiza hayo matamko. Kumsaidia mke wangu kwa kufuata maji wiki hii ni rahisi zaidi kukumbuka na kutimiza kuliko ahadi isiyotoa picha kama vile: “Nitaboresha uhusiano wangu na mke wangu.”

Sio lazima kwa kila mtu kuwa na tendo lililo tofauti na kila tendo lingine linalotajwa na kundi. Hasa mwanzoni italeta maana kwa kundi zima kuwa na tendo moja na kulitimiza kwa pamoja. Kundi linavyoendelea, lakini, mitegemee Roho Mtakatifu kuongoza kila mmoja kutumia anachojifunza tofauti na wenzake kulingana na maisha yake maalum.

7. Ni nani ambaye utamshirikisha ulichokwishajifunza?

Sehemu hii ya somo ni muhimu kwa vile inawatia moyo washiriki kushirikishana maarifa walijopata kwa wengine, kwa faida ya wote. Hata hivyo, inahuzunisha kuwa mara nydingi tabia ya wengi wetu imekuwa ni kuhodhi (kuficha) maarifa badala ya kuwapa wengine kwa njia ya kuwashirikisha kile ambacho tunajua kingeweza kuwa msaada kwao. Zaidi sana, tukiwashirikisha wengine kile tulichojifunza, huwaanda wakristo kwa uinjilisti, na kufanya tangazo la habari njema kuwa ni tabia njema ya kudumu.

➤ Masomo ya ziada

Katika baadhi ya masomo, tumependekeza vifungu vya ziada kwa washiriki kujifunza wao wenyewe au katika kundi lililo nje ya kundi la kawaida. Kusudi la vifungu hivi vya ziada ni kuwa na njia ya kuchimba kwa kina kirefu zaidi katika mada fulani ya lile somo.

Shukrani

Brett angependa kuwashukuru John King na David Watson ambao walimwonyesha mkakati wa kusoma Biblia unaotumika katika mtaala huu. John amemshauri Brett na kumsaidia ki-mawazo katika kazi zake kwa miaka kumi. John ni mzee wa kanisa kule Marekani lililomtuma Brett afanye kazi Tanzania. Kazi ya David Watson juu ya Masomo ya Ugunduzi wa Biblica yamesaidia sana uundaji wa mtaala huu. Isitoshe, misingi ya kanisa inaonekana katika mfumo wa jinsi ya kukutana katika Nyongeza D kwa sababu ya kazi yake David.

Sara angependa kumshukru mumewe Anthony kwa kumsaidia kuendesha majadiliano kuhusu upungufu wa madini ya fosiforasi (phosphorus) katika mahindi na kwa utayari wake kusahihisha chochote anachoandika. Angependa pia kumshukru Dave Gorman ambaye amekuwa mfano wa kuigwa kwake tangu alipomfundisha ye "Sema, maaanisha, fanya" kama njia ya kujifunza Biblia wakati wa Shule ya Jumapili mpaka sasa. Msaada wake umemsaidia kukua akiwa anajiamini katika mahusiano yake na Mungu.

Sisi tungependa pia kumshukuru Adam Hacias kwa kazi yake kuwa mfasiri mkuu katika kazi ya kuutafsiri mtaala huu. Pia tunawashukuru Mwassa Jingi na Jason Miller kwa msaada walioutoa wa kuhariri mtaala.

Ukiwa na maswali au mawazo yoyote juu ya mtaala huu, tunaomba ututafute kwa simu au baruapepe. Tungefurahi kuwasiliana nawe kuhusu mtaala huu na uendeshaji wake. Tena tuko tayari kusikiliza maoni au mawazo yatakayoboresha mtaala huu.

Kama unataka kuwa mmoja wetu kufanya semina kwa taasisi yako, kundi lako la kilimo, au kanisa lako (kwa kiingereza au kiswahili), tunaomba utujulishe.

Tunawatakia Baraka Tele,

Brett Harrison
One World Sustainable Livelihoods
Geita, Tanzania
harrisonsingeita@gmail.com
+255 789 007 660

Sara Sytsma
World Renew
Soroti, Uganda
ssytsma@world-renew.net
+256 784 320 463

SOMO LA UTANGULIZI

Somo hili la utangulizi litasaidia kuutambulisha mtaala huu kwa wale watakaoshiriki au hata kujenga hamu ya kusoma kwa wale walioko katika kijiji au makundi fulani.

Kifungu: **Zaburi 24:1-2**
                 Nchi nzima na vyote vilivyomo ni mali ya Mungu Mwumbaji

1. Soma kifungu cha leo angalau mara nne kwa sauti.
2. Rudia kwa pamoja kwa maneno ya kawaida tulichokisoma katika kifungu.
3. Tunagundua nini katika kifungu hiki: Kuhusu Mungu? Kuhusu nchi na vyote viijazavyo?
4. Maswali ya ziada kusaidia kuendeleza majadiliano:
  - Nani anamiliki mashamba yetu? Nani anamiliki wanyama wetu?
  - Kama mashamba yetu na wanyama wetu ni mali za Mungu, tunatakiwa kuzitunza vipi?
5. Tumejifunza nini ambacho kinaweza kutumika katika maisha ya kila siku? Hili linawasaidiaje wakulima?
6. Utamtii Mungu vipi kulingana na tulicho jifunza katika kifungu hiki? Taja tendo ambalo utafanya wiki hii ili kumtii Mungu. [Kama washiriki hawapati mawazo, tumia swali la mwisho lililo juu: Kama mashamba yetu na wanyama wetu ni mali za Mungu, tunatakiwa kuzitunza vipi?]
7. Ni nani ambaye utamshirikisha ulichokwishajifunza?

Zaburi 24:1-2

1 Nchi na vyote viijazavyo ni mali ya Bwana, Dunia na wote wakaao ndani yake. **2** Maana ameiweka misingi yake juu ya bahari, na juu ya mito ya maji aliithibitisha.

Mawazo makuu kutoka kifungu hiki:

- Nchi nzima na vyote vilivyomo ni mali za Mungu aliyeiumba. Mungu ametukabidhi mali zake kwa muda, lakini sio mali zetu.
- Hamna kitu nilicho nacho kilicho cha kwangu, kwa hiyo nahitaji kuvitunza vitu hivi vizuri, nikijua vyote ni vya Mungu.
- Watu wote wanaumbwa na Mungu na ni watu wake, kwa hiyo, tunapaswa kuwatendea vizuri.

SOMO LA KWANZA

Kifungu: **Mwanzo 1:11-13**
                 Mungu anaumba mimea na nchi endelevu

1. Soma kifungu cha leo angalau mara nne kwa sauti.
2. Rudia kwa pamoja kwa maneno ya kawaida tulichokisoma katika kifungu.
3. Tunagundua nini katika kifungu hiki: Kuhusu Mungu? Kuhusu udongo na mimea?
4. Maswali ya ziada kusaidia kuendeleza majadiliano:
  - Mungu aliumbaje mimea na miti? Hii inatufundisha nini kuhusu uwezo wake?
  - Kuna sababu gani kwa Mungu kuumba mimea na miti izae mbegu?
  - Mungu aliuonaje uumbaji wake? Alijuaje kila kitu kilikuwa ni chema?
  - Tunatakiwa kufikiria uumbaji wa Mungu kwa jinsi gani?
  - Kuna kitu gani tunachowenza kukifanya leo ili kumshukuru Mungu kwa uumbaji wake mwema?
5. Tumejifunza nini ambacho kinaweza kutumika katika maisha ya kila siku? Hili linawasaidiaje wakulima?
6. Utamtii Mungu vipi kulingana na tulicho jifunza? Taja tendo ambalo utafanya wiki hii ili kumtii Mungu. [Kama washiriki hawapati mawazo, tumia swali la mwisho hapo juu: Kuna kitu gani tunachowenza kukifanya leo ili kumshukuru Mungu kwa uumbaji wake mwema?]
7. Ni nani ambaye utamshirikisha ulichokwishajifunza?

Mwanzo 1:11-13

11 Kisha Mungu akasema, “Nchi na ioteshe mimea. Mimea izaayo mbegu, na miti izaayo matunda yenye mbegu.” Ikawa hivyo. 12 Basi, nchi ikaotesha mimea izaayo mbegu kwa jinsi yake, na miti izaayo matunda yenye mbegu kwa jinsi yake. Mungu akaona kuwa ni vyema. 13 Ikawa jioni, ikawa asubuhi; siku ya tatu.

Mawazo makuu kutoka kifungu hiki:

- Mungu ni mwenye nguvu ya kuumba na alifanya hivyo kwa kunena.
- Mungu aliumba kwa mpangilio.
- Mungu alitathmini kazi yake ya uumbaji.
- Kila kilichoumbwa na Mungu kilikuwa ni chema.
- Mungu aliumba mimea na kuipa uwezo wa kujizalisha kwa njia ya mbegu.
- Nchi iliumbwa ili iweze kuwa endelevu.
- Ni kazi ya udongo kuzalisha mimea.

SOMO LA PILI

Kifungu: **Mwanzo 1:26-31**

**Mungu anaumba binadamu katika mfano wake wawe
mawakili wa nchi yake**

1. Soma kifungu cha leo angalau mara nne kwa sauti.
2. Rudia kwa pamoja kwa maneno ya kawaida tulichokisoma katika kifungu.
3. Tunagundua nini katika kifungu hiki: Kuhusu Mungu? Kuhusu binadamu na Mungu anachotaka tukifanye?
4. Maswali ya ziada kusaidia kuendeleza majadiliano:
  - Kwa nini Mungu aliumba wanadamu?
  - Kulingana na kifungu hiki, kuumbwa katika mfano wa Mungu, kuna maana gani?
  - Mungu alikuwa na kusudi gani alipowabariki mume na mke wazae na kuijaza nchi?
  - Wiki iliyopita tulijifunza kwamba Mungu aliumba mimea na miti, na leo tunaona mimea na miti hiyo hiyo katika kifungu hiki ikitumika kama chakula kwa watu na wanyama. Hicho kinatufundisha nini kuhusu Mungu na mipango yake?
  - Ina maana gani kutawala? Kama Mungu alitukabidhi sisi kazi hii ya kutawala nchi, tunapaswa kutawala kwa jinsi gani? Jinsi hii inaonekana vipi?
  - Wakili ni nani? Ina maana gani kuwa mawakili wema wa nchi ya Mungu?
5. Tumejifunza nini ambacho kinaweza kutumika katika maisha ya kila siku? Hili linawasaidiaje wakulima?
6. Utamtii Mungu vipi kulingana na tulicho jifunza katika kifungu hiki? Taja tendo ambalo utafanya wiki hii ili kumtii Mungu.
7. Ni nani ambaye utamshirikisha ulichokwisha jifunza?

➤ Somo la ziada: Zaburi 8:3-9

Mwanzo 1:26-31

26 Kisha Mungu akasema, “Tumfanye mtu kwa mfano wetu, kwa sura yetu; atawale samaki wa baharini, ndege wa angani, wanyama wa kufugwa, dunia yote na viumbe vyote vitambaavyo.”

27 Basi, Mungu akaumba mtu kwa mfano wake;
naam, kwa mfano wake Mungu alimuumba.
Aliwaumba mwanamume na mwanamke.

28 Mungu akawabariki na kuwaambia, “Zaeni muongezeke, mkaijaze nchi na kuimiliki; muwatawale samaki wa baharini, ndege wa angani, na kila kiumbe hai kitembeacho duniani.”

29 Kisha Mungu akasema, “Tazama, nawapeni kila mmea duniani uzaao mbegu, na kila mti uzaao matunda yenyenye mbegu; mbegu zao au matunda yao yatakuwa chakula chenu. 30 Nao wanyama wote duniani, ndege wote wa angani, viumbe vyote vitambaavyo, naam, kila kiumbe chenye uhai, chakula chao kitakuwa majani yote ya mimea.” Ikawa hivyo.

31 Mungu akaona kila kitu alichokifanya kuwa ni chema kabisa. Ikawa jioni, ikawa asubuhi; siku ya sita.

Mawazo makuu kutoka kifungu hiki:

- Mungu aliumba wanadamu (wanaume na wanawake) kwa mfano wake ili watawale ulimwengu aliouumba.
- Kutokana na maandiko tuliyosoma hapo juu, sura ya Mungu huenda ilimaanisha wajibu wa binadamu kuwa mtawala kama alivyo yeye Mungu.
- Mungu alimwamini binadamu na kumpa mamlaka yake ya kutawala; na kwa njia hii wanaume na wanawake ni mawakili wa Mungu.
- Mungu ni Mungu mmoja; lakini katika kifungu hicho cha maandiko anazungumza kwa lugha ya wingi, kama ‘sisi’. Kwa hiyo, kuna uhusiano (itaelezwa kikamilifu baadaye) ndani ya Mungu. Mungu alimuumba mwanaadamu kwa mfano wake, wote wawili, mwanaume na mwanamke. Tunaona uhusiano uliomaanishwa kuwa wale wawili ni wamoja kama alivyo Mungu.
- Mungu aliwaamuru wanadamu, mume na mke kuzaa watoto na kujaza nchi. Katika muktadha huu, inaonekana lengo halikuwa tu kujaza nchi, bali pia kuitisha na kuitawala. Amri ya kuzaa haikuwa ndiyo mwisho bali ilikuwa ni njia tu ya kufikia mwisho –ambao ni kutawala dunia kwa njia ya Kimungu.
- Mungu anapenda uumbaji wake na kuutunza.

SOMO LA TATU

Kifungu: **Mwanzo 2:8-9, 15**
Mungu anapanda bustani na kuwakabidhi binadamu

Nyongeza ya kifungu hiki:

Kifungu hiki kinatuambia kitu kile kile kuhusu habari ya uumbaji (kutoka kile tulichosoma katika masomo ya 1 na 2) katika njia tofauti, wakati tunaingia kwenye maelezo ya kina zaidi kuhusiana na siku ya sita: yaani uumbaji wa mwanadamu (Adamu na Hawa). Maandishi yaliyochaguliwa yanaelezea kile kinachotokea kabla ya Hawa kuumbwa, na ni kwa sababu hii yeye hatajwi.

1. Soma kifungu cha leo angalau mara nne kwa sauti.
2. Rudia kwa pamoja kwa maneno ya kawaida tulichokisoma katika kifungu.
3. Tunagundua nini katika kifungu hiki: Kuhusu Mungu? Kuhusu binadamu na Mungu anachotaka tukifanye?
4. Maswali ya ziada kusaidia kuendeleza majadiliano:
  - Nani alikuwa mkulima wa kwanza; na hii inatufundisha nini kuhusu kilimo?
  - Tunapaswa kuona aibu kuwa wakulima? Tunapaswa kujisikia vipi kwa kuwa wakulima?
  - Huyu mwanadamu alikuwa na kazi gani kwenye bustani ya Edeni? Kuna tofauti gani kati ya kuilima bustani na kuitunza? Kuna mifano gani ya kuwa mawakili wema wa mashamba yetu?
  - Sisi tumepatikana na hatia kwa kuulima udongo wetu bila kuutunza? Mwishowe tutaona matokeo gani, na hayo yatampendeza Mungu?
5. Tumejifunza nini ambacho kinaweza kutumika katika maisha ya kila siku? Hili linawasaidiaje wakulima?
6. Utamtii Mungu vipi kulingana na tulicho jifunza katika kifungu hiki? Taja tendo ambalo utafanya wiki hii ili kumtii Mungu.
7. Ni nani ambaye utamshirikisha ulichokwishajifunza?

Mwanzo 2:8-9, 15

8 Kisha Mwenyezi-Mungu akapanda bustani huko Edeni, upande wa mashariki, na humo akamweka huyo mwanamume aliyemuumba. 9 Mwenyezi-Mungu akaotesha kutoka ardhini kila aina ya miti mizuri izaayo matunda yafaayo kwa chakula. Katikati ya bustani hiyo kulikuwa na mti wa uhai na mti wa ujuzi wa mema na mabaya.

15 Basi, Mwenyezi-Mungu akamtwa huyo mwanamume, akamweka katika bustani ya Edeni, ailime na kuitunza.

Mawazo makuu kutoka kifungu hiki:

- Mungu ndiye mkulima wa kwanza.
- Kazi ya kilimo ni kazi ya Kimungu, na kwa hiyo, haipaswi kudharauliwa.
- Mungu anampenda mwanadamu, ndiyo maana ametupa ulimwengu wenye utoshelevu wa chakula.
- Mungu hufikiria kuhusu wakati ujao na ana mipango nayo.
- Mungu alimkabidhi Adamu bustani aliyoipanda mimea na kumfanya kuwa wakili wake.
- Wajibu wa Adamu katika bustani ulikuwa ni kuilima na kuitunza. Hii inatukumbusha maandiko tuliyosoma katika Mwanzo kuhusu nia ya Mungu kwa ajili ya kuwa na ulimwengu endelevu.

SOMO LA NNE

Kifungu: Mwanzo 3:16-19
Dhambi inaadhibiwa: uhusiano bania ya binadamu na nchi unavunjika

1. Soma kifungu cha leo angalau mara nne kwa sauti.
  2. Rudia kwa pamoja kwa maneno ya kawaida tulichokisoma katika kifungu.
  3. Tunagundua nini katika kifungu hiki: Kuhusu Mungu? Kuhusu matokeo ya dhambi? Kuhusu kilimo?
  4. Maswali ya ziada kusaidia kuendeleza majadiliano:
    - Dhambi ya Adamu na Hawa iliuathiri vipi udongo? [Tambua kwamba ni ardhiliyoathiriwa siyo binadamu.] Matokeo ya adhabu hii yatakuwa nini?
    - Je, kilimo chenyewe ni adhabu kwa dhambi, au kulikuwa na kilimo kabla ya dhambi? Kulikuwa na tofauti gani kati ya kilimo kabla ya Adamu na Hawa kufanya dhambi na kilimo baadaye? Tofauti gani?
    - Kulikuwa na adhabu gani nyingine kutokana na dhambi ya binadamu?
  5. Tumejifunza nini ambacho kinaweza kutumika katika maisha ya kila siku? Hili linawasaidiaje wakulima?
  6. Utamtii Mungu vipi kulingana na tulicho jifunza katika kifungu hiki? Taja tendo ambalo utafanya wiki hii ili kumtii Mungu.
  7. Ni nani ambaye utamshirikisha ulichokwishajifunza?

➤ Masomo ya ziada: Mwanzo 4:10-12
Hosea 4:1-3

Mwanzo 3:16-19

16 Kisha akamwambia mwanamke,

“Nitakuzidishia uchungu wa kuzaa,
kwa uchungu utazaa watoto.

Hata hivyo utakuwa na hamu na mumeo,
naye atakutawala.”

17 Kisha akamwambia huyo mwanamume, “Kwa kuwa wewe umemsikiliza mkeo,
ukala matunda ya mti ambayo nilikuamuru usile;

Kwa hiyo, kwa kosa lako ardhi imelaaniwa.

Kwa jasho utajipatia humo riziki yako,
siku zote za maisha yako.

18 Ardhi itakuzalia michongoma na magugu,
nawe itakubidi kula majani ya shambani.

19 Kwa jasho lako utajipatia chakula
mpaka utakaporudi udongoni ulimotwaliwa;
maana wewe ni mavumbi, na mavumbini utarudi.”

Mawazo makuu kutoka kifungu hiki:

- Dhambi huadhibiwa.
- Ardhi imelaaniwa kwa sababu ya dhambi ya mwanadamu. Dhambi ilivunja uhusiano wetu na nchi.
- Kazi ya kilimo, yenyewe haikuwa ni adhabu kwa wanadamu, bali ilikuwepo kabla ya anguko la mwanadamu. Dhambi ililetla laana juu ya ardhi, ikiifanya kazi ya kulima kuwa ngumu zaidi.
- Wanadamu watafariki dunia.

SOMO LA TANO

Kifungu: **Zaburi 104:10-32**

Mungu aliumba nchi kwa hekima na kuvipatia viumbe vyake mahitaji yao

1. Soma kifungu kizima mara moja kwa sauti.
2. Rudia kwa pamoja kwa maneno ya kawaida tulichokisoma katika kifungu.
3. Soma mistari ya 13-15 kwa sauti mara mbili zaidi. Tunagundua nini kuhusu Mungu na jinsi anavyojali viumbe vyake?
4. Soma mstari wa 24 kwa sauti mara mbili zaidi. Tunagundua nini kuhusu Mungu na jinsi alivyoumba dunia?
5. Soma mistari ya 27-32 kwa sauti mara mbili zaidi. Tunagundua nini kuhusu Mungu na jinsi viumbe vyake vinavyomtegemea?
6. Maswali ya ziada kusaidia kuendeleza majadiliano:
  - Mungu akawaambia binadamu watawale dunia, lakini kifungu hiki kinaonyesha kwamba viumbe vyote vinamtegemea Mungu kwa mahitaji yao yote. Hii inatufundisha nini?
  - Kama Mungu aliumba kwa hekima kuu na kutoa mahitaji yetu, tunapaswa tumwitikieje?
  - Je, Mungu anajali jinsi tunavyotunza uumbaji wake?
7. Tumejifunza nini ambacho kinaweza kutumika katika maisha ya kila siku? Hili linawasaidiaje wakulima?
8. Utamtii Mungu vipi kulingana na tulicho jifunza katika kifungu hiki? Taja tendo ambalo utafanya wiki hii ili kumtii Mungu.
9. Ni nani ambaye utamshirikisha ulichokwishajifunza?

➤ Somo la ziada: Zaburi 50:7-15

Zaburi 104:10-32

- 10 Umetokeza chemchemi mabondeni,
na mikondo yake ipite kati ya vilima.
11 Hizo zawapatia maji wanyama wote
porini. Humo pundamwitu huzima
kiu zao.
12 Ndege hujenga viota vyao katika miti
ya hapo, hutua katika matawi yake
na kuimba.
13 Toka juu angani wainyeshea milima
mvua, nayo dunia waitosheleza kwa
baraka yako.
14 Waotesha nyasi kwa ajili ya mifugo
na mimea kwa matumizi ya
binadamu ili naye ajipatie chakula
chake ardhini:
15 Divai ya kumchangamsha, mafuta ya
zeituni ya kumfurahisha, na mkate
wa kumpa nguvu.
16 Miti mikubwa ya Mwenyezi-Mungu
yapata maji ya kutosha; naam,
mierezi ya Lebanon aliyoitesha.
17 Humo, ndege hujenga viota vyao;
korongo hufanya maskani yao katika
misonobari.
18 Milima mirefu ni makao ya
mbuzimwitu; na pelele hupata
maficho yao miambani.
19 Umeuumba mwezi utupimie majira;
jua nalo lajua wakati wa kutua.
20 Waleta giza, usiku waingia; nao
wanyama wote wa porini wanatoka:
21 Wanasinga hunguruma wapate
mawindo, humngoea Mungu awape
chakula chao.
- 22 Jua lichomozapo hurudi makwao, na
kujipumzisha mapangoni mwao.
23 Hapo naye binadamu huenda kwenye
shughuli zake; na kufanya kazi zake
mpaka jioni.
24 Ee Mwenyezi-Mungu, umetenda
mambo mengi mno! Yote
umeyafanya kwa hekima! Dunia
imejaa viumbe vyako!
25 Mbali kule iko bahari - kubwa na
pana, ambamo kumejaa viumbe
visivyothesabika, viumbe hai,
vikubwa na vidogo.
26 Ndimo zinamosafiri meli, na lile
dude Lewiyathani ulilolumba licheze
humo.
27 Wote wanakungojea wewe, uwapatie
chakula chao kwa wakati wake.
28 Wanaokota chochote kile
unachowapa; ukifumbua mkono
wako wanashiba vinono.
29 Ukiwapa kisogo, wanaogopa;
ukiondoa pumzi yao, wanakufa, na
kurudi mavumbini walimotoka.
30 Ukiwapulizia pumzi yako, wanaishi
tena; wewe waipa dunia sura mpya.
31 Utukufu wa Mwenyezi-Mungu
udumu milele; Mwenyezi-Mungu
apendezwe na matendo yake
mwenyewe.
32 Huitazama dunia nayo hutetemeka,
huigusa milima nayo hutoa moshi.

Mawazo makuu kutoka kifungu hiki:

- Mungu aliumba dunia kwa hekima kubwa sana.
- Mungu anavijali sana viumbe vyake.
- Viumbe vyote vinamtegemea Mungu kabisa. Yeye ni chanzo cha chakula chote
na uhai.
- Mungu ni mtawala mkuu juu ya viumbe vyote, hata wakati anawapatia
wanadamu hiari katika kazi yetu ya kuitawala nchi.
- Hata chakula tunachokipanda na kukiandaa kimetoka kwa Mungu.

SOMO LA SITA

Vifungu: **Mithali 12:10-11; Mithali 24:30-34; Mithali 27:23-27
Wakulima na wafugaji wamtiiio Mungu hupokea baraka na
uthabiti**

Kama unataka kugawa kundi katika makundi matatu madogo madogo:

1. Gawanya kundi kubwa katika makundi madogo matatu. Kila kundi lisome kifungu kimoja mara tatu kwa sauti.
2. Kila kundi lirudie kwa maneno ya kawaida walichokisoma katika kifungu chao.
3. Katika kila kundi watu wabadilishane mawazo wanachokigundua katika kifungu chao: Kuhusu Mungu? Kuhusu kilimo? Kuhusu mifugo?
4. Kila kundi wasome kifungu chao mara moja kwa sauti ili wote waweze kukisikia (watu wa makundi mengine watakuwa hawajasikia kifungu chao) halafu waeleze walichojojifunza kutoka kwa kifungu chao.

Kama unataka kuligawa kundi liwe makundi mawili tu madogo madogo:

1. Kabla ya kuligawa, soma Mithali 12:10-11 mara mbili kwa sauti. Rudia kwa pamoja kwa maneno ya kawaida. Tunajifunza nini kuhusu kilimo na mifugo?
  - Tunaweza kuwa wenyewe haki vipi kwa jinsi tunavyowafuga wanyama wetu?
2. Gawa kundi katika makundi mawili madogo. Kundi moja lisome Mithali 24:30-34 mara tatu kwa sauti, na kundi la pili lisome Mithali 27:23-27 mara tatu kwa sauti.
3. Katika kila kundi watu wabadilishane mawazo wanachokigundua katika kifungu chao: Kuhusu Mungu? Kuhusu kilimo? Kuhusu mifugo?
4. Kila kundi wasome kifungu chao mara moja kwa sauti ili wote waweze kusikia (watu wa makundi mengine watakuwa hawajasikia kifungu chao) halafu waeleze walichojojifunza kutoka kwa kifungu chao.

Halafu makundi yote yakusanyike kuwa kundi moja tena na kuendelea hivi:

5. Maswali ya ziada kusaidia kuendeleza majadiliano:
  - Chanzo kimoja cha njaa na umaskini ni nini? Sisi wenyewe tumewahi kuwa na hatia katika hilo? Je, inawezekana ukosefu wa chakula umetokea kwa vitendo vyetu?
  - Kuna sababu gani ya kutunza na kujali mifugo yetu? Toa mifano ya kuwa mawakili wema wa mifugo yetu. Tutanufaika vipi kwa kutekeleza mifano tulioitaja hapo juu?
6. Tumejifunza nini ambacho kinaweza kutumika katika maisha ya kila siku? Hili linawasaidiaje wakulima?
7. Utamtii Mungu vipi kulingana na tulichojojifunza katika kifungu hiki? Taja tendo ambalo utafanya wiki hii ili kumtii Mungu.
8. Ni nani ambaye utamshirikisha ulichokwishajifunza?

➤ Somo la ziada: Ezekiel 34:1-16

Mithali 12:10-11

10 Mtu mwadilifu huwajali wanyama wake,
lakini huruma ya mwovu ni ukatili.
11 Mkulima mwenye bidii ana chakula tele,
lakini afuataye mambo yasiyofaa hana akili.

Mithali 24:30-34

30 Nilipitia karibu na shamba la mvivu;
shamba la mzabibu la mtu mpumbavu.
31 Nilishangaa kuona limemea miiba,
magugu yamefunika eneo lake lote,
na ukuta wake wa mawe umebomoka.
32 Nilitazama, nikawaza,
mwishowe nikapata funzo:
33 Lala tu kidogo; sinzia tu kidogo!
Kunja mikono yako tu upumzike!
34 Lakini kumbuka kwamba uwapo usingizini,
umaskini utakuvamia kama mnyang'anyi,
ufukara kama mtu mwenye silaha.

Mithali 27:23-27

23 Angalia vizuri hali ya mifugo yako;
tunza vizuri wanyama wako.
24 Maana utajiri haudumu milele,
wala taji haidumu vizazi vyote.
25 Baada ya kukata nyasi na kuzihifadhi,
kata majani toka milimani,
huku nyasi zinachipua upya.
26 Kondoo watakupatia sufu kwa mavazi,
mbuzi nao utauza na kujinunulia mashamba;
27 watakupa maziwa ya kukutosha wewe na jamaa yako,
na kwa ajili ya watumishi wako wa kike.

Mawazo makuu kutoka vifungu hivi:

- Mtu mwema anawapatia wanyama wake mahitaji yao. Ni sawa na Mungu anavyovijali viumbi vyake.
- Tunapaswa kuangalia mifugo yetu na kuitunza vizuri, kwa sababu wao watatupatia na sisi chakula.
- Mkulima mvivu hatakuwa na chakula cha kutosha.
- Mkulima mvivu atakuta magugu na miiba mingi shambani mwake. Hii inafanana na adhabu kwa dhambi tulioiona katika bustani ya Edeni (labda uvivu ni dhambi inayoleta adhabu maalum).
- Pamoja na kukosa chakula cha kutosha, mkulima mvivu atakuwa maskini.

SOMO LA SABA

Kifungu: **Kumbukumbu la Torati 8:10-14, 17-18**
Kama chanzo cha wema wote, Mungu amewajibika kwa mafanikio na baraka za binadamu

1. Soma kifungu cha leo angalau mara nne kwa sauti.
2. Rudia kwa pamoja kwa maneno ya kawaida tulichokisoma katika kifungu.
3. Tunagundua nini katika kifungu hiki: Kuhusu Mungu? Kuhusu mafanikio yetu?
4. Maswali ya ziada kusaidia kuendeleza majadiliano:
  - Je, tumewahi kumsahau Mungu na jinsi anavyotujali sana katika maisha yetu? Je, kwa kufanya hivyo kutatuletea madhara gani?
  - Wajivunao huipongeza kwa baraka wanazopewa na Mungu na kumwibia utukufu wake. Tunaweza kufanya nini ili kukumbuka kwamba baraka zote na hata vipaji vyetu vimetokea kwa Mungu? Kufanya hivyo kutatusaidia viperi kuendelea kufuata amri za Mungu?
5. Tumejifunza nini ambacho kinaweza kutumika katika maisha ya kila siku? Hili linawasaidiaje wakulima?
6. Utamtii Mungu viperi kulingana na tulicho jifunza katika kifungu hiki? Taja tendo ambalo utafanya wiki hii ili kumtii Mungu.
7. Ni nani ambaye utamshirikisha ulichokwishajifunza?

Kumbukumbu la Torati 8:10-14, 17-18

10 Mtakula na kushiba, mtamshukuru Mwenyezi-Mungu, Mungu wenu, kwa nchi nzuri aliyowapa. 11 “Hakikisheni kwamba hamtamsahau Mwenyezi-Mungu, Mungu wenu, kwa kutoshika amri zake, maagizo yake na masharti yake ninayowaamuru leo. 12 Mkisha kula mkashiba, mkajijengea nyumba nzuri na kuishi humo, 13 na wakati ambapo ng'ombe na kondoo wenu, dhahabu na fedha yenu, na kila kitu mlicho nacho kitakuwa kimeongezeka, 14 msiwe na kiburi na kumsahau Mwenyezi-Mungu, Mungu wenu, aliyewatoa katika nchi ya Misri, mahali mlipokuwa watumwa.

17 Hivyo jihadharini msije mkajisemea miyoni mwenu: ‘Tumejitajirisha kwa uwezo na nguvu zetu wenyewe.’ 18 Kumbukeni kwamba Mwenyezi-Mungu, Mungu wenu, ndiye awapaye uwezo wa kupata utajiri. Anafanya hivyo ili kuimarisha agano alilofanya na babu zenu mpaka leo.

Mawazo makuu kutoka kifungu hiki:

- Ni vema kukumbuka kuwa baraka zote hutoka kwa Mungu; na kwa hiyo tunapaswa kuwa watu washukrani kwake na kumfurahia.
- Hatuwezi kujipatia baraka na utaji kwa uwezo wetu wenyewe bila Mungu.
- Kiburi chetu kinaweza kutujaribu kuacha kumtii na hata kusahau ahadi ya baraka kuwa imeungwa pamoja na utii na uhai kwa Mungu.

SOMO LA NANE

Vifungu: **Walawi 26:3-5, 9-13; Habakuki 3:17-19**
Watu wenyenye Agano na Mungu watazama baraka na mateso

Taarifa ya ziada inayohusu muktadha (context) wa vifungu hivi:

Kifungu cha Walawi kinaelezea agano ambalo Mungu aliwaahidia Wana wa Israeli. Katika agano hili, maisha yanayomtii Mungu ni maisha yenye baraka.

Habakuki alikuwa nabii wa kipindi cha Agano la Kale aliyemwuliza Mungu jinsi alivyoweza kuwaruhusu waovu wabarikiwe wakati wema wakiteseka. Hata hivyo Habakuki alikuwa na imani imara akaweza kumsifu Mungu hata katika vipindi vyaa majoribu na mateso asiyoyaelewa.

1. Soma kifungu cha Walawi mara tatu kwa sauti.
  2. Rudia kwa pamoja kwa maneno ya kawaida tulichokisoma katika kifungu.
  3. Tunagundua nini katika kifungu hiki: Kuhusu Mungu? Kuhusu Agano lake na watu wake?
  4. Maswali ya ziada kusaidia kuendeleza majadiliano:
    - Mungu anatoa ahadi gani kwa taifa la Israeli?
    - Israeli ina wajibu gani kwa Mungu? Wanatakiwa kufanya nini katika agano hili?
    - Mstari wa 12 unafanana na hadithi ya uumbaji kwa jinsi gani? Mstari huu unatufundisha nini kuhusu kitu ambacho Mungu anawatakia watu wake?
  5. Soma kifungu cha Habakuki mara tatu kwa sauti.
  6. Rudia kwa pamoja kwa maneno ya kawaida tulichokisoma katika kifungu hicho.
  7. Tunagundua nini katika kifungu hiki: Kuhusu Mungu? Kuhusu imani ya kweli katika Mungu?
  8. Maswali ya ziada katika kusaidia kuendeleza majadiliano:
    - Kama Habakuki alikuwa mwaminifu kwa Mungu, kwa nini yeye na watu wa Mungu walipata mateso na matatizo katika maisha yao? Sisi kama Wakristo tunaweza kuwa na hakika kwamba hatutapata maumivu, huzuni, magonjwa, au njaa?
    - Jibu gani linafaa tunapopambana na mateso?
  9. Tumejifunza nini ambacho kinaweza kutumika katika maisha ya kila siku? Hili linawasaidiaje wakulima?
  10. Utamtii Mungu vipi kulingana na tulicho jifunza katika kifungu hiki? Taja tendo ambalo utafanya wiki hii ili kumtii Mungu.
  11. Ni nani ambaye utamshirikisha ulichokwishajifunza?
- Somo la ziada: 1 Petro 4:12-19

Mambo ya Walawi 26:3-5, 9-13

3 "Kama mkifuata masharti yangu na kuzishika amri zangu, 4 nitawanyeshea mvua wakati ufaao, nchi ipate kuzaa mavuno kwa wingi, nayo miti ya mashambani matunda yake. 5 Kupura nafaka kutaendelea mpaka wakati wa kuvuna zabibu, na uvunaji zabibu mpaka wakati wa kupanda mbegu. Mtakuwa na chakula tele na kuishi kwa usalama nchini mwenu.

9 Nitawafadhili na kuwajalia mpare watoto wengi na kuongezeka; nami nitaliimarisha agano langu nanyi. 10 Wakati wa mavuno mtakuwa bado mnakula mazao ya zamani; tena itawalazimu kuondoa yaliyobaki kupata nafasi ya kuhifadhi mavuno mapya.

11 Nitaweka maskani yangu mionganini mwenu, wala sitawaacheni. 12 Nitatembea kati yenu na kuwa Mungu wenu nanyi mtakuwa watu wangu. 13 Mimi ndimi Mwenyezi-Mungu, Mungu wenu, niliywatoa nchini Misri ili msiwe watumwa wa Wamisri. Mimi nimevunja nira mliyofungiwa shingoni mwenu na kuwafanya mtembee wima.

Habakuki 3:17-19

- 17 Hata kama mitini isipochanua maua,
wala mizabibu kuzaa zabibu;
hata kama mizeituni isipozaa zeituni,
na mashamba yasipotoa chakula;
hata kama kondoo wakitoweka zizini,
na mifugo kukosekana mazizini,
18 mimi nitaendelea kumfurahia Mwenyezi-Mungu
nitamshangilia Mungu anayeniokoa.
19 Bwana, Mwenyezi-Mungu ndiye nguvu yangu,
huiimarisha miguu yangu kama ya paa,
huniwezesha kupita juu milimani.

Mawazo makuu kutoka kifungu hiki:

- Mungu alifanya agano na watu wa Israeli ambapo katika agano hilo utii na baraka vilifungamanishwa pamoja.
- Mvua, utoshelevu wa chakula, na usalama vilitolewa kwa watu wa Mungu pale walipoheshimu agano hilo kwa kumtii yeye.
- Mungu alikubali kuishi katikati yao na kutembea pamoja nao kwa kadiri walivyoishi kwa kutii amri zake. Agano hili linafanana na lile la kwenye bustani ya Edeni.
- Pia tunafahamu kwamba, kuwa watu wa Mungu haina maana kuwa hakutakuwa na nyakati ngumu na mateso.
- Nabii Habakuki amekuwa mfano kwetu jinsi tunavyopaswa kuishi pale mazao yanapokosekana, mifugo inapokufa, haki inapokosekana na hali ya kukosekana kwa amani inapojoiteza katika maisha yetu; ni vema tubakie kuwa waaminifu kwa Mungu, tukimfurahia na kuwa wavumilivu tukijua kuwa atatutendea yaliyo mema na haki.

SOMO LA TISA

Kifungu: **Warumi 8:18-21**
**Viumbe vyote vinasubiri watu wa Mungu wafunuliwe na
uhuru kutimizwa**

1. Soma kifungu cha leo angalau mara nne kwa sauti.
2. Rudia kwa pamoja kwa maneno ya kawaida tulichokisoma katika kifungu.
3. Tunagundua nini katika kifungu hiki: Kuhusu Mungu? Kuhusu viumbe vyake?
Kuhusu watoto wa Mungu?
4. Maswali ya ziada kusaidia kuendeleza majadiliano:
  - Ni Wakristo au wasio Wakristo wanaoteseka katika kifungu hiki? Siku hizi tunateseka kwa namna gani? Tuhesabu vipi mateso yetu ya sasa? Kifungu hiki kinahusiana namna gani na kifungu cha Habakuki 3:17-19?
  - Inamaanisha nini kwa viumbe kuwa katika “utumwa wa uharibifu?” Mashamba yetu yako katika “utumwa wa uharibifu” kwa jinsi gani?
  - Kifungu hiki kinatufundisha nini kuhusu mpango wa Mungu kwa viumbe vyake? Mpango huu una maana gani kwa watu wa Mungu?
5. Tumejifunza nini ambacho kinaweza kutumika katika maisha ya kila siku? Hili linawasaidiajaje wakulima?
6. Utamtii Mungu vipi kulingana na tulicho jifunza katika kifungu hiki? Taja tendo ambalo utafanya wiki hii ili kumtii Mungu.
7. Ni nani ambaye utamshirikisha ulichokwisha jifunza?

Warumi 8:18-21

18 Naona kuwa mateso ya wakati huu wa sasa si kitu kamwe kama tukiyalinganisha na ule utukufu utakaodhahirishwa kwetu. 19 Viumbe vyote vinangojea kwa hamu Mungu awadhihirishe watoto wake. 20 Kwa maana, viumbe viliwekwa katika hali ya kutojiweza kabisa, si kwa hiari yao, ila vilifanywa hivyo kwa mapenzi ya Mungu. Hata hivyo yapo matumaini, 21 maana hivyo viumbe navyo vitaokolewa kutoka katika utumwa wa uharibifu, vishiriki uhuru mtukufu wa watoto wa Mungu.

Mawazo makuu kutoka kifungu hiki:

- Viumbe VYOTE vinasubiri kutolewa katika utumwa wa uharibifu. Tunaweza kusema tabia ya nchi kuzidi kuharibika ni kinyume na nchi kuwa endelevu.
- Viumbe vyote vinatazamia kufunuliwa kwa wana wa Mungu
- Kilimo kinachangia vipi katika hali hii ya nchi kuwa na uharibifu?
- Ijapokuwa Wakristo wana Roho Mtakatifu na kuhusika katika ukombozi wa dunia, bado wanapata mateso na nyakati ngumu. Lakini wakumbuke utukufu wa siku za mbele utazidi sana mateso ya siku hizi.
- Siyo watoto wa Mungu tu watakaokombolewa, bali uumbaji mzima wa Mungu. Hii inaweza kutuhimiza kutunza vizuri zaidi viumbe vyote vya Mungu.

SOMO LA KUMI

Kifungu: **Wakolosai 1:15-20**
**Mungu anavipatanisha viumbe vyote na nafsi yake kupitia
damu ya Yesu Kristo.**

1. Soma kifungu cha leo angalau mara nne kwa sauti.
2. Rudia kwa pamoja kwa maneno ya kawaida tulichokisoma katika kifungu.
3. Tunagundua nini katika kifungu hiki: Kuhusu Mungu? Kuhusu Yesu Kristo?
Kuhusu upatanisho?
4. Maswali ya ziada kusaidia kuendeleza majadiliano:
  - Upatanisho ni nini? [Inawezekana wengine hawajui maana yake. Kupatanisha ni kurejesha uhusiano upya tena, uwe kama ulivyokuwa mwanzo.]
  - Hapa tunajifunza kuwa Yesu Kristo si tu kwamba alikuwepo tangu mwanzo kabisa; bali alihusika katika kazi ya uumbaji. Kristo anahusiana vipi na viumbe?
  - Yesu ni nani, kulingana na kifungu hiki?
  - Damu ya Yesu na kifo chake msalabani vilikuwa na kusudi gani, kulingana na kifungu hiki?
  - Je, upatanisho anaouleta Kristo unashirikisha binadamu tu? Inamaanisha nini kwa viumbe vyote kupatanishwa na Mungu? Upatanisho wa namna hii utaonekana vipi?
  - Kwa maana Yesu alikuja duniani kuvipatanisha viumbe vyote na Mungu, tunapaswa kuishi vipi kama wafuasi wa Yesu?
5. Tumejifunza nini ambacho kinaweza kutumika katika maisha ya kila siku? Hili linawasaidiaje wakulima?
6. Utamtii Mungu vipi kulingana na tulicho jifunza katika kifungu hiki? Taja tendo ambalo utafanya wiki hii ili kumtii Mungu.
7. Ni nani ambaye utamshirikisha ulichokwishajifunza?

➤ Somo la ziada: 2 Wakorintho 5:17-21

Wakolosai 1:15-20

15 Kristo ni mfano wa Mungu asiyeonekana; ni mzaliwa wa kwanza wa viumbe vyote.
16 Maana kwake vitu vyote viliumbwa kila kitu duniani na mbinguni, vitu
vinavyoonekana na visivyoonekana: Wenyenzi, watawala, wakuu na wenye nguvu.
Vyote viliumbwa kwake na kwa ajili yake.

17 Yeye alikuwako kabla ya vitu vyote; vyote huendelea kuwako kwa uwezo wake. 18
Yeye ni kichwa cha mwili wake, yaani kanisa; yeye ni chanzo cha uhai wa huo mwili.
Yeye ndiye mwanzo, mzaliwa wa kwanza aliyefufuiliwa kutoka kwa wafu, ili awe na
nafasi ya kwanza katika vitu vyote.

19 Maana Mungu alipenda utimilifu wake wote uwe ndani yake. 20 Kwake vitu vyote
vilipatanishwa na Mungu: Na kwa damu yake msalabani akafanya amani na vitu
vyote duniani na mbinguni.

Mawazo makuu kutoka kifungu hiki:

- Yesu Kristo ni mfano wa Mungu. Kumbuka watu waliumbwa kwa mfano wa Mungu, lakini Yesu ni mfano wa Mungu.
- Vitu vyote viliumbwa na Yesu na kwa makusudi yake. [Tunaelewa vizuri zaidi uhusiano wa Mungu tuliuokuta katika Mwanzo 1:26-31.]
- Tayari tumeshajifunza jinsi Mungu alivyoumba nchi ili iwe endelevu, lakini sasa tunaelewa kwamba vitu vyote viro na kushikana kutokana na nguvu ya Kristo. Hivyo binadamu walipewa kazi ya kutawala nchi iwe endelevu, lakini hiyo inawezeekana kupitia nguvu ya Kristo tu.
- Yesu ni kichwa cha mwili wake (kanisa), kwa hiyo, sisi kama Wakristo ni washiriki wa mwili wake. Ijapokuwa sisi ni watu wengi mbalimbali, Wakristo wote wanaunganishwa katika Yesu. Tena tunaona picha ya wengi katika mmoja.
- Yesu amejidhihirisha kama utimilifu wa Mungu.
- Kama Yesu ni kichwa cha kanisa, lazima kanisa lishughulikie kazi yake Yesu.
- Mungu anavipatanisha vitu vyote na nafsi yake kupitia damu ya Yesu na kufa kwake msalabani. Katika upatanisho huo, Mungu analeta amani duniani na kurejesha uhusiano.
- Kumbuka uhusiano mmoja uliovunjwa na dhambi ya binadamu ulikuwa baina ya binadamu na nchi. Uhusiano wetu na nchi ni moja ya mahusiano mengi yanayokombolewa kupitia damu ya Yesu. Hivi sasa tunautambua ukombozi huo kwa kuonja sehemu tu; lakini kesho tutatambua kikamilifu.

SOMO LA KUMI NA MOJA: Hitimisho na Mipango ya Mbeleni

Dokezo kwa Mwezeshaji: katika Nyongeza B, kuna maelezo ya ziada (notisi) za kuchukua kwa ajili ya kujisomea zaidi kwa washiriki watakaopenda.

Majadiliano ya kundi zima:

1. Tumeona matokeo gani ya matamko yetu ya utii ya kila wiki?
2. Mungu amefanya kazi gani katika maisha yako kwa kipindi ambacho tumekuwa tukikutana pamoja?
3. Kutokana na tulivyovijifunza pamoja katika neno la Mungu, tunaweza kuendelea kumtii Mungu vipi katika maisha yetu na kilimo chetu? Tuweke mpango utakaoeleza tutakavyovifanya.
  - Utafanya/Tutafanya nini wiki hii?
  - Utafanya/Tutafanya nini mwezi huu?
  - Utafanya/Tutafanya nini mwaka huu?
4. Tunavyoendelea kutimiza mipango yetu, tutafanyaje ili kuombeana na kutiana moyo?
5. Je, tunapaswa kuendelea kusoma neno la Mungu katika kundi hili, katika makundi mengine, au katika familia zetu? Je, mfumo huu unafaa kusoma Biblia katika makundi hayo? Je, tunaweza kuwa wawezeshaji wa masomo haya kwa wengine? Ni nini mpango yetu katika kukamilisha hilo?
➤ Angalia ukarasa unaofuata kwa somo lingine la ziada.

MWENDELEZO WA SOMO LA HITIMISHO

Somo lingine la ziada. Kifungu hiki siyo lazima, lakini kimewekwa kwa ajili ya kuendeleza majadiliano ya ziada kama mwezeshaji ataona kinafaa.

Kifungu: 2 Timotheo 2:1-7

Mungu anatutegemea tuwapatie maarifa na wengine ili nao waende kuwapatia wengine maarifa hayo.

1. Soma kifungu cha leo angalau mara nne kwa sauti.
2. Rudia kwa pamoja kwa maneno ya kawaida tulichokisoma katika kifungu.
3. Tunagundua nini katika kifungu hiki: Kuhusu Mungu? Kuhusu jukumu letu?
4. Maswali ya ziada kusaidia kuendeleza majadiliano:
  - Mungu anataka tufanye nini na kile tunachojifunza?
  - Tunaweza kutumia vipi kile tunachojifunza katika maisha yetu ili kuwa mfano mzuri kwa familia zetu, marafiki zetu, na majirani zetu? Kwa nini tuwabariki wengine na maarifa tunayoyapata?
5. Tumejifunza nini ambacho kinaweza kutumika katika maisha ya kila siku? Hili linawasaidiaje wakulima?
6. Utamtii Mungu vipi kulingana na tulicho jifunza katika kifungu hiki? Taja tendo ambalo utafanya wiki hii ili kumtii Mungu.
7. Ni nani ambaye utamshirikisha ulichokwishajifunza?

2 Timotheo 2:1-7

1 Basi wewe, mwanangu, uwe hodari katika neema iliyo katika Kristo Yesu. **2** Na mambo yale uliyoyasikia kwangu mbele ya mashahidi wengi, hayo uwakabidhi watu waaminifu watakaofaa kuwafundisha na wengine. **3** Ushiriki taabu pamoja nami, kama askari mwema wa Kristo Yesu. **4** Hakuna apigaye vita ajitiaye katika shughuli za dunia, ili ampendeze yeye aliyemwandika awe askari. **5** Hata mtu akishindana katika machezo hapewi taji, asiposhindana kwa halali. **6** Yampasa mkulima mwenye taabu ya kazi kuwa wa kwanza wa kupata fungu la matunda. **7** Yafahamu sana hayo nisemayo, kwa maana Bwana atakupa akili katika mambo yote.

Mawazo makuu kutoka kifungu hiki:

- Mungu amewapa watu waaminifu kazi ya kufundisha wengine.
- Kama mwanajeshi, lazima tuwe wenyewe nguvu na uvumilivu tunavyoshinda katika mateso.
- Tunapaswa kujitahidi kumpendeza Yesu kama vile mwanajeshi anavojitahidi kumpendeza mkuu wake.
- Mungu atatupa uelewa wa neno lake tunavyolifikiria.
- Wakulima wafaidike na kazi yao ngumu ya kilimo.

Nyongeza A: Mbinu za Uwezeshaji Bora Katika Masomo Haya

Mtaala huu, "Nchi ni ya Bwana," umeandaliwa kwa ajili ya kuwezesha washiriki kuwa sehemu ya mafunzo na si kwa ajili ya kuwafundishia. Hivyo, ukitaka kujulikana kama ni mhadhiri (lecturer), mahiri labda mtaala huu hautakufaa. Uwezeshaji mzuri hujali ushirikishwaji wa mawazo na ugunduzi wa ukweli. Nafasi ya Mwezeshaji katika mtaala huu ni kuongoza kundi la washiriki kupitia mchakato wote wa kugundua kweli za kibiblia kutoka kwenye maandiko.

Manufaa ya kuongoza makundi ya kujifunza kwa kutumia njia hii ya ugunduzi ni mengi. Yafuatayo ni baadhi tu ya manufaa hayo:

- Kutumia njia ya ushirikishi katika kujifunza huwaleta washiriki pamoja na kuwafanya wapende somo.
- Watu huthamini maarifa waliyogundua wenyewe kuliko yale wanayoambiwa na watu wengine.
- Watu hukumbuka vizuri kile wanachokigundua wenyewe kuliko wanachopokea kupitia hotuba.
- Tunajenga uwezo wa kundi kujifundisha na kutatua matatizo yao wenyewe kwa pamoja na kwa kujihamini. Tena tunaonyesha kwa mifano kwamba tunathamini uwezo wao wa kujifunza na kuelewa neno la Mungu.
- Tunawajenga kiuwezo kwa namna ambayo itawasaidia kujifunza wenyewe hata pale ambapo hakuna mtaalam.
- Kujifunza kwa pamoja hulipatia kundi maarifa zaidi kuliko mtu mmoja peke yake.
- Kwa pamoja kama kundi, watu wanaweza kuelewa kwa haraka zaidi na kukumbuka walicho jifunza vizuri zaidi kuliko mtu pekee anavyoweza.
- Kama kundi, watu wanaweza kujifunza neno la Mungu kwa pamoja na wakaona wao wenyewe neno linavyosema badala ya kumtegemea kiongozi tu kama kipofu amtegemeayo mtu mwngine kumwongoza.

Kwa muhtasari, namna watu wanavyojifunza ina umuhimu sawa na kile wanacho jifunza. Mbinu ya kujifunza ni njia inayofaa kwa watu wazima kujifunza na kukumbuka kile walicho jifunza. Pia mbinu hii inaliwezesha kundi kuwajibika lenyewe kwa kile wanacho jifunza kwa ajili ya kutatua matatizo yao wenyewe. Kazi ya mwezeshaji ni kuwawezesha washiriki kupitia mchakato unaowasaidia wafanye hivyo.

Mbinu hii mpya ya kujifunza inaweza kuwa ngumu kueleweka kwa wengi ambao wamezoea zile mbinu za kufundishia na kujifunzia kwa kukariri na usambazaji wa taarifa kutoka kwa mtaalamu kwenda kwa mwanafunzi. Sababu mojawapo inayochangia hali hii ni kwa kundi kutojihamini katika uwezo wao wa kujifunza na kufikiri, na kwa upo uwezekano mkubwa kwa kuwatia moyo kufanya mazoezi stadi hizi.

Isitoshe, mchakato huu wa kujifunza unataka uvumilivu wa kila mtu. Washiriki wawe tayari kujifunza kwa kujitahidi kuliko kuridhika kwa kuambiwa tu taarifa zilizomo. Na mwezeshaji awe mvumilivu hasa mwanzoni wakati washiriki hawajazoea mfumo huu; wanavyojifunza jinsi ya kusoma na kuelewa Biblia wao wenyewe.

Mara nyingi ni walimu wenyewe wanaopinga mbinu hizi za kujifunza kwa kutumia makundi. Uendeshaji wa mbinu hii unahitaji unyenyekevu. Mwezeshaji anatakiwa kuachana na nafasi ya kuwa mtaalamu na heshima inayotokana nayo. Kwa njia hii, mwezeshaji lazima athamini kujifunza kwa kundi lake kuliko nafsi yake. Yohana Mbatizaji alipoulizwa na wafiasi wake kuhusu umati wa Yesu kuongezeka wakati umati wake ukipungua; alijibu kwamba yeze alitumwa kumwandalia Yesu njia. Akaeleza zaidi, "Yeye hana budi kuzidi, bali mimi kupungua." (Yohana 3:25-30). Mwezeshaji wa mtaala huu amepewa kazi ya kuandaa njia kwa ukweli wa Mungu kupita. Ni lazima umuhimu wa mwezeshaji upungue ili Mungu azidi kujulikana.

Sifa za mwezeshaji mzuri:

- Mnyenyekevu
- Anamwomba Mungu amwongoze anavyoendesha masomo
- Anatoa mfano wa maisha yanayomtii Yesu Kristo
- Msikilizaji mzuri
- Mvumilivu
- Mwepesi kubadilisha mipango kwa ajili ya mahitaji ya kundi
- Anaelewa masuala muhimu na mahitaji ya washiriki wake

Masuala muhimu kwa uwezeshaji bora wa kikundi:

- Uwezeshaji unaweza kuanza na washiriki pamoja na mwezeshaji kuandaa kanuni za kuongoza kikundi/darasa. Hapa chini ni baadhi ya kanuni hizo:
  - Heshimu washiriki wenzio.
  - Mtu mmoja anapoongea wengine wakae kimya wakimsikiliza.
  - Asiwe po mtu anayetawala mazungumzo.
  - Asiwe po mtu anayedharau mawazo ya wengine hata kama hakubaliani nayo.
  - Kila mtu ajifunze kusikiliza wengine.
  - Mtu akitaka kuongea ni vizuri anyoshe mkono.
- Ikiwezekana washiriki wakae kwenye duara kuonyesha umoja na usawa katika kundi.
- Mwanzoni mwa kila kikao ni vizuri kukumbushana mawazo makuu ya somo lililopita.
- Andika mawazo makuu kwenye ubao au karatasi kubwa wote waweze kuona.
- Baada ya wazo kuu kutajwa, waulize washiriki wanataka kutumia maneno gani kuliandika.
- Rudia kilichosemwa ili kuhakikisha wote wamesikia na kuelewa na wewe ulisikia vizuri kilichosemwa.
- Hakikisha unakuwa na tabia ile ambayo ungependa na wengine wawe nayo. Kwa mfano, ukitaka waheshimiane, wewe uwaheshimu wao kwanza.
- Kama wamekaa muda mrefu na kuonekana kutaka kusinzia, wasimamishe wafanye zoezi kidogo ili kuchangamsha miili tena.

Tumia maswali vizuri

- Uliza maswali yanayohimiza watu wafikirie zaidi ili kufikia kiini cha suala lihusikalo (badala ya maswali yanayojibika na "ndiyo" au "la").
  - Katika mtaala huu tunaanza na: "Tunajifunza nini kuhusu Mungu katika kifungu hiki?" Kabla ya muda mrefu kupita, tutawafikisha washiriki kwa sehemu ya wao wenyewe kugundua ukweli wa kifungu kwa kuwaliza swali kama hili. Mifano mingine ya maswali yanayofaa: "Kifungu hiki kinakufanya ujisikie vipi?" "Kitu gani kimekugusa katika kifungu hiki?" "Kwa sababu gani unafikiri tumepewa habari hii?"
  - Washiriki wanaoweza kugundua ukweli kupitia maswali ya namna hiyo, kwa muda mfupi wataweza kujifunza na kutatua matatizo mingine kwa njia ya kupitia masomo mingine ya Biblia.
  - Waongoze washiriki wafikie kwenye ukweli wao wenyewe, badala ya wewe kuwaambia ukweli huo.
- Mshiriki anayejibu swali, mwombe aongeze taarifa, au wahimize washiriki wote waeleze zaidi wazo wanadolielewa lakini hawajalitaja wazi wazi.
  - Mtu akijibu swali kwa jibu fupi, mwombe afafanue jibu lake.
  - Tumia maneno kama: "Ongeza kidogo maelezo yako," au "unamaanisha nini unaposema ...," au "Naomba ueleze zaidi."
- Maswali ya majibu mafupi ni maswali yanayojibika kwa kusema ndiyo/la; au majibu yanayoibuka kutoka kwa ithibati kamili.
  - Haya maswali yanafaa kuanzisha majadiliano au kuwakumbusha washiriki tulichokisoma, lakini hayafai sana kwa kugundua ukweli mpya.
  - Kama washiriki wameshindwa kujibu swali linalotaka maelezo, uliza swali fupi linalotaka jibu la "ndiyo" au "hapano" ili kuwasaidia waanze kufikiria jinsi ya kulijibu lile swali la kwanza.
  - Tumia maswali kama: "Paulo alisema nini kuhusu...?" na "Yesu anaongea na nani?"
  - Maswali ya kuongoza mwengine namna ya kujibu swali gumu au la, ni aina ya maswali ya majibu mafupi; maswali kama haya yanamsaidia anayejibu kuchambua mawazo yake. Maswali haya ni ya msaada, lakini yatumike kwa tahadhari.

Mbinu za uwezeshaji kwa washiriki:

- Hakikisha washiriki wote wanapata nafasi ya kushiriki na kuchangia mawazo yao.
  - Baadhi ya watu watapenda kutawala majadiliano, basi ifuatayo ni mikakati ya kupambana na shida hii: wakipate mwanyo huo. Hizi ni baadhi ya njia za kukusaidia kuwadhibiti:
    - Kadiri inavyowezekana, mtu mmoja asijibu maswali mawili mfululizo.
    - Tambua pale ambapo mtu ameongea kwa muda mrefu. Anapopumua au kumaliza sentensi, mwangalie, rusha mkono wako, na sema kitu kama "Hilo wazo zuri" au "Tuangalie kama mwengine ana nyongeza." Kisha mwangalie mwengine na kuomba mawazo yake.

- Sema, “Nyongeza moja nyininge tu kabla hatujaendelea.”
- Baadaye ongea na mtu huyo pembedi. Mwambie unavyomshukuru kwa mawazo yake mazuri. Kisha sisitiza kwamba ni muhimu kwa washiriki wote wawe na nafasi ya kutosha kuchangia mawazo yao. Mwombe akusaidie kuwashirikisha wengine kwa kusubiri kuchangia mawazo yake mpaka watatu wengine wachangie.
- Wengine hawatachangia bila kuhimizwa. Zifuatazo ni njia za kuwasaidia:
  - Kwa upole mwite mtu ambaye amekaa kimya ili mpate mawazo yake, hata kama hajanyoosha mkono. Lakini mruhusu kukaa kimya kama hana mawazo. Kwa mfano, “Lucy, hatujakusikia wewe, una nyongeza?”
  - Watie moyo wanaokaa kimya kwa kuwashukuru wanapoongea na kuwaonyesha unathamini mawazo yao.
  - Kundi lisiwe kubwa sana – kama kuna zaidi ya watu 20, itakuwa vigumu kwa wote kushiriki.
- Hakikisha kundi la washiriki linasonga mbele. Msitumie muda mwingi kwenye somo moja, hasa kama mawazo ya washiriki yamesafiri nje ya kifungu husika.

Namna ya kushughulikia changamoto za kawaida

- Usiogope ukimya wa washiriki. Washiriki wasipojibu swalii kwa haraka, wape muda wa kutosha kulifikiria kabla hujaongea tena. Mara nyininge kusoma kifungu kwa sauti tena inaweza kusaidia. Uliza swalii fupi linaloonyesha jibu ili kuanzisha majadiliano.
- Kama kifungu ni kigumu kueleweka, ni vizuri kukisoma kwa sauti tena. Kama kifungu ni kirefu, jaribu kukisoma wazo kwa wazo kuliko aya kwa aya. Mgawanyo wa mistari kwa mistari mara nyangi huwa katikati ya mawazo ya mawazo, kwa hiyo, kusoma mstari mmoja tu kwa wakati inaweza kuchangia kwenye matatizo ya uelewa.
- Kama usipojua jibu la swalii, ni bora kusema “Sijui” kuliko kujaribu kutoa jibu lisilo sahihi. Au unaweza kusema mtarudi kwenye swalii hilo kikao kijacho, jibu linalokupa muda kutafuta jibu zuri. Waambie kama jibu halipatikani katika kifungu cha leo lakini labda litapatikana baadaye katika somo linalokuja.
- Kama mtu ametoa jibu ambalo si sahihi kutoka kwenye kifungu mnachojifunza, Mwezeshaji unapswa kuingilia kati, lakini uwe mwangalifu.
  - Kwa mfano, unaweza kuuliza, “Wengine wanafikiriaje? Wazo hili lipo katika kifungu tunachojifunza?”
- Tunapojifunza Biblia pamoja, mara zote kutakuwa na maeneo ambayo hatutakubaliana kuhusu tafsiri, na hasa pale ambapo washiriki wanatoka madhehebu tofauti. Baada ya kujadiliana juu ya mitazamo tofauti, ni muhimu kwa mwezeshaji kuwaleta washiriki pamoja kwenye maana moja ya kitheolojia ambayo inaweza kukubaliwa na wote.
  - Kwa mfano, tunaweza kutofautiana kuhusu siku za uumbaji kama zilikuwa ni siku sita zenye saa 24 kila moja au vinginevyo; lakini sisi wote tunakubali kwamba ni Mungu aliyeumba kila kitu kwa nguvu yake mwenyewe.

Nyongeza B: Nakala za Masomo kwa Washiriki

Vifuatavyo ni vitini (msaada) kwa atakayetaka ambavyo mwezeshaji anaweza kuvichapa (print) na kutoa nakala na kisha kuwapatia washiriki wakitaka.

Orodha ya somo la Biblia inaweza kutumika kwa kurasa zote. Washiriki wanaweza kuitumia kama mwongozo kwa kuandikia kumbukumbu na matamko ya utii.

Kitini kwa somo la 11 pia kina orodha ya kuwaongoza washiriki katika kuchukua kumbukumbu na kuweka mpango wa namna ya kuendelea kutekeleza kile walichokwishajifunza, baada ya somo kufikia mwisho.

Somo la Biblia

Kifungu: _____

1. Soma kifungu cha leo angalau mara nne kwa sauti.
  2. Rudia kwa pamoja kwa maneno ya kawaida tulichokisoma katika kifungu.
  3. Tunagundua nini katika kifungu hiki?
  4. Tumejifunza nini ambacho kinaweza kutumika katika maisha ya kila siku? Hili linawasaidiaje wakulima?
  5. Utamtii Mungu vipi kulingana na tulicho jifunza katika kifungu hiki? Taja kitu ambalo utafanya wiki hii ili kumtii Mungu.
    - Mimi / sisi tuta _____
    - Mimi / sisi tutakamilishaje hili? _____
    - Lini mimi / sisi tutafanya hili? _____
  6. Ni nani ambaye utamshirikisha ulichokwishi jifunza?
    - Nitamshirikisha _____
(*taja jina lake / majina yao*)
  7. Somo la ziada: _____

Somo la 11: Hitimisho na Mipango ya Mbeleni

1. Tumeona matokeo gani ya matamko yetu ya utii ya kila wiki?
  2. Mungu amefanya kazi gani katika maisha yako kwa kipindi ambacho tumekuwa tukikutana pamoja?
  3. Kutokana na tulivyovijifunza pamoja katika neno la Mungu, tunaweza kuendelea kumtii Mungu vipi katika maisha yetu na kilimo chetu? Tuweke mpango utakaoeleza tutakavyovifanya.
    - Utafanya/Tutafanya nini wiki hii? _____
    - _____
    - Utafanya/Tutafanya nini mwezi huu? _____
    - _____
    - Utafanya/Tutafanya nini mwaka huu? _____
    - _____
  4. Tunavyoendelea kutimiza mipango yetu, tutafanyaje ili kuombeana na kutiana moyo?
  5. Je, tunapaswa kuendelea kusoma neno la Mungu katika kundi hili, katika makundi mengine, au katika familia zetu? Je, mfumo huu unafaa kusoma Biblia katika makundi hayo? Je, Tunaweza kuwa wawezeshaji wa masomo haya kwa wengine? Ni nini mpango yetu katika kukamilisha hilo?

Nyongeza C: Vifungu vya Biblia kwa Kila Somo

Somo la utangulizi: Zaburi 24:1-2

1 Nchi na vyote viijazavyo ni mali ya Bwana, Dunia na wote wakaao ndani yake. 2 Maana ameiweka misingi yake juu ya bahari, na juu ya mito ya maji aliithibitisha.

1. Mwanzo 1:11-13

11 Kisha Mungu akasema, “Nchi na ioteshe mimea. Mimea izaayo mbegu, na miti izaayo matunda yenye mbegu.” Ikawa hivyo. 12 Basi, nchi ikaotesha mimea izaayo mbegu kwa jinsi yake, na miti izaayo matunda yenye mbegu kwa jinsi yake. Mungu akaona kuwa ni vyema. 13 Ikawa jioni, ikawa asubuhi; siku ya tatu.

2. Mwanzo 1:26-31

26 Kisha Mungu akasema, “Tumfanye mtu kwa mfano wetu, kwa sura yetu; atawale samaki wa baharini, ndege wa angani, wanyama wa kufugwa, dunia yote na viumbe vyote vitambaavyo.”

27 Basi, Mungu akaumba mtu kwa mfano wake;
naam, kwa mfano wake Mungu alimuumba.
Aliwaumba mwanamume na mwanamame.

28 Mungu akawabariki na kuwaambia, “Zaeni muongezeke, mkaijaze nchi na kuimiliki; muwatawale samaki wa baharini, ndege wa angani, na kila kiumbe hai kitembeacho duniani.”

29 Kisha Mungu akasema, “Tazama, nawapeni kila mmea duniani uzaao mbegu, na kila mti uzaao matunda yenye mbegu; mbegu zao au matunda yao yatakuwa chakula chenu. 30 Nao wanyama wote duniani, ndege wote wa angani, viumbe vyote vitambaavyo, naam, kila kiumbe chenye uhai, chakula chao kitakuwa majani yote ya mimea.” Ikawa hivyo.

31 Mungu akaona kila kitu alichokifanya kuwa ni chema kabisa. Ikawa jioni, ikawa asubuhi; siku ya sita.

3. Mwanzo 2:8-9, 15

8 Kisha Mwenyezi-Mungu akapanda bustani huko Edeni, upande wa mashariki, na humo akamweka huyo mwanamume aliyemuumba. 9 Mwenyezi-Mungu akaotesha kutoka ardhini kila aina ya miti mizuri izaayo matunda yafaayo kwa chakula. Katikati ya bustani hiyo kulikuwa na mti wa uhai na mti wa ujuzi wa mema na mabaya.

15 Basi, Mwenyezi-Mungu akamtwa huyo mwanamume, akamweka katika bustani ya Edeni, ailime na kuitunza.

4. Mwanzo 3:16-19

16 Kisha akamwambia mwanamke,

“Nitakuzidishia uchungu wa kuzaa,
kwa uchungu utazaa watoto.

Hata hivyo utakuwa na hamu na mumeo,
naye atakutawala.”

17 Kisha akamwambia huyo mwanamume, “Kwa kuwa wewe umemsikiliza mkeo,
ukala matunda ya mti ambayo nilikuamuru usile;

Kwa hiyo, kwa kosa lako ardhi imelaaniwa.

Kwa jasho utajipatia humo riziki yako,
siku zote za maisha yako.

18 Ardhi itakuzalia michongoma na magugu,
nawe itakubidi kula majani ya shambani.

19 Kwa jasho lako utajipatia chakula
mpaka utakaporudi udongoni ulimotwaliwa;
maana wewe ni mavumbi, na mavumbini utarudi.”

5. Zaburi 104:10-32

- 10 Umetokeza chemchemi mabondeni,
na mikondo yake ipite kati ya vilima.
- 11 Hizo zawapatia maji wanyama wote
porini. Humo pundamwitu huzima
kiu zao.
- 12 Ndege hujenga viota vyao katika miti
ya hapo, hutua katika matawi yake
na kuimba.
- 13 Toka juu angani wainyeshea milima
mvua, nayo dunia waitosheleza kwa
baraka yako.
- 14 Waotesha nyasi kwa ajili ya mifugo
na mimea kwa matumizi ya
binadamu ili naye ajipatie chakula
chake ardhini:
- 15 Divai ya kumchangamsha, mafuta ya
zeituni ya kumfurahisha, na mkate
wa kumpa nguvu.
- 16 Miti mikubwa ya Mwenyezi-Mungu
yapata maji ya kutosha; naam,
mierezi ya Lebanon aliyoitesha.
- 17 Humo, ndege hujenga viota vyao;
korongo hufanya maskani yao katika
misonobari.
- 18 Milima mirefu ni makao ya
mbuzimwitu; na pelele hupata
maficho yao miambani.
- 19 Umeumba mwezi utupimie majira;
jua nalo lajua wakati wa kutua.
- 20 Waleta giza, usiku waingia; nao
wanyama wote wa porini wanatoka:
- 21 Wanasmiba hunguruma wapate
mawindo, humngojea Mungu awape
chakula chao.
- 22 Jua lichomozapo hurudi makwao, na
kujipumzisha mapangoni mwao.
- 23 Hapo naye binadamu huenda kwenye
shughuli zake; na kufanya kazi zake
mpaka jioni.
- 24 Ee Mwenyezi-Mungu, umetenda
mambo mengi mno! Yote
umeyafanya kwa hekima! Dunia
imejaa viumbe vyako!
- 25 Mbali kule iko bahari - kubwa na
pana, ambamo kumejaa viumbe
visivyothesabika, viumbe hai,
vikubwa na vidogo.
- 26 Ndimo zinamosafiri meli, na lile
dude Lewiyathani ulioliumba licheze
humo.
- 27 Wote wanakungojea wewe, uwapatie
chakula chao kwa wakati wake.
- 28 Wanaokota chochote kile
unachowapa; ukifumbua mkono
wako wanashiba vinono.
- 29 Ukiwapa kisogo, wanaogopa;
ukiondoa pumzi yao, wanakufa, na
kurudi mavumbini walimotoka.
- 30 Ukiwapulizia pumzi yako, wanaishi
tena; wewe waipa dunia sura mpya.
- 31 Utukufu wa Mwenyezi-Mungu
udumu milele; Mwenyezi-Mungu
apendezwe na matendo yake
mwenyewe.
- 32 Huitazama dunia nayo hutetemeka,
huigusa milima nayo hutoa moshi.

6. Mithali 12:10-11; Mithali 24:30-34; Mithali 27:23-27
Mithali 12:10-11

10 Mtu mwadilifu huwajali wanyama
wake,
lakini huruma ya mwovu ni ukatili.
11 Mkulima mwenye bidii ana chakula
tele,
lakini afuataye mambo yasiyofaa
hana akili.

Mithali 24:30-34

30 Nilipitia karibu na shamba la
mvivu;
shamba la mzabibu la mtu
mpumbavu.
31 Nilishangaa kuona limemea miiba,
magugu yamefunika eneo lake lote,
na ukuta wake wa mawe
umebomoka.
32 Nilitazama, nikawaza,
mwishowe nikapata funzo:
33 Lala tu kidogo; sinzia tu kidogo!
Kunja mikono yako tu upumzike!
34 Lakini kumbuka kwamba uwapo
usingizini,
umaskini utakuvamia kama
mnyang'anyi,
ufukara kama mtu mwenye silaha.

Mithali 27:23-27

23 Angalia vizuri hali ya mifugo yako;
tunza vizuri wanyama wako.
24 Maana utajiri haudumu milele,
wala taji haidumu vizazi vyote.
25 Baada ya kukata nyasi na
kuzihifadhi,
kata majani toka milimani,
huku nyasi zinachipua upya.
26 Kondoo watakupatia sufu kwa
mavazi,
mbuzi nao utauza na kujinunulia
mashamba;
27 watakupa maziwa ya kukutosha
wewe na jamaa yako,
na kwa ajili ya watumishi wako wa
kike.

7. Kumbukumbu la Torati 8:10-14, 17-18

10 Mtakula na kushiba, mtamshukuru Mwenyezi-Mungu, Mungu wenu, kwa nchi nzuri aliyowapa. 11 "Hakikisheni kwamba hamtamsahau Mwenyezi-Mungu, Mungu wenu, kwa kutoshika amri zake, maagizo yake na masharti yake ninayowaamuru leo. 12 Mkisha kula mkashiba, mkajijengea nyumba nzuri na kuishi humo, 13 na wakati ambapo ng'ombe na kondoo wenu, dhahabu na fedha yenu, na kila kitu mlicho nacho kitakuwa kimeongezeka, 14 msiwe na kiburi na kumsahau Mwenyezi-Mungu, Mungu wenu, aliyewatoa katika nchi ya Misri, mahali mlipokuwa watumwa.

17 Hivyo jihadharini msije mkajisemea miyoni mwenu: "Tumejitajirisha kwa uwezo na nguvu zetu wenywewe." 18 Kumbukeni kwamba Mwenyezi-Mungu, Mungu wenu, ndiye awapaye uwezo wa kupata utajiri. Anafanya hivyo ili kuimarisha agano alilofanya na babu zenu mpaka leo.

8. Walawi 26:3-5, 9-13; Habakuki 3:17-19

Mambo ya Walawi 26:3-5, 9-13

3 “Kama mkifuata masharti yangu na kuzishika amri zangu, 4 nitawanyeshea mvua wakati ufaao, nchi ipate kuzaa mavuno kwa wingi, nayo miti ya mashambani matunda yake. 5 Kupura nafaka kutaendelea mpaka wakati wa kuvuna zabibu, na uvunaji zabibu mpaka wakati wa kupanda mbegu. Mtakuwa na chakula tele na kuishi kwa usalama nchini mwenu.

9 Nitawafadhili na kuwajalia mplate watoto wengi na kuongezeka; nami nitaliimrisha agano langu nanyi. 10 Wakati wa mavuno mtakuwa bado mnakula mazao ya zamani; tena itawalazimu kuondoa yaliyobaki kupata nafasi ya kuhifadhi mavuno mapya.

11 Nitaweka maskani yangu mionganoni mwenu, wala sitawaacheni. 12 Nitatembea kati yenu na kuwa Mungu wenu nanyi mtakuwa watu wangu. 13 Mimi ndimi Mwenyezi-Mungu, Mungu wenu, niliywatoa nchini Misri ili msiwe watumwa wa Wamisri. Mimi nimevunja nira mliyofungiwa shingoni mwenu na kuwafanya mtembee wima.

Habakuki 3:17-19

- 17 Hata kama mitini isipochanua maua,
wala mizabibu kuzaa zabibu;
hata kama mizeituni isipozaa zeituni,
na mashamba yasipotoa chakula;
hata kama kondoo wakitoweka zizini,
na mifugo kukosekana mazizini,
18 mimi nitaendelea kumfurahia Mwenyezi-Mungu
nitamshangilia Mungu anayeniokoa.
19 Bwana, Mwenyezi-Mungu ndiye nguvu yangu,
huiimrisha miguu yangu kama ya paa,
huniwezesha kupita juu milimani.

9. Warumi 8:18-21

18 Naona kuwa mateso ya wakati huu wa sasa si kitu kamwe kama tukiyalinganisha na ule utukufu utakaodhahirishwa kwetu. 19 Viumbe vyote vinangojea kwa hamu Mungu awadhihirishe watoto wake. 20 Kwa maana, viumbe viliwekwa katika hali ya kutojiweza kabisa, si kwa hiari yao, ila vilifanywa hivyo kwa mapenzi ya Mungu. Hata hivyo yapo matumaini, 21 maana hivyo viumbe navyo vitaokolewa kutoka katika utumwa wa uharibifu, vishiriki uhuru mtukufu wa watoto wa Mungu.

10. Wakolosai 1:15-20

15 Kristo ni mfano wa Mungu asiyeonekana; ni mzaliwa wa kwanza wa viumbe vyote.
16 Maana kwake vitu vyote viliumbwba kila kitu duniani na mbinguni, vitu
vinavyoonekana na visivyoonekana: Wenyenzi, watawala, wakuu na wenye nguvu.
Vyote viliumbwba kwake na kwa ajili yake.

17 Yeye alikuwako kabla ya vitu vyote; vyote huendelea kuwako kwa uwezo wake. 18
Yeye ni kichwa cha mwili wake, yaani kanisa; yeye ni chanzo cha uhai wa huo mwili.
Yeye ndiye mwanzo, mzaliwa wa kwanza aliyefufuiliwa kutoka kwa wafu, ili awe na
nafasi ya kwanza katika vitu vyote.

19 Maana Mungu alipenda utimilifu wake wote uwe ndani yake. 20 Kwake vitu vyote
vilipatanishwa na Mungu: Na kwa damu yake msalabani akafanya amani na vitu
vyote duniani na mbinguni.

Hitimisho: 2 Timotheo 2:1-7

1 Basi wewe, mwanangu, uwe hodari katika neema iliyo katika Kristo Yesu. 2 Na
mambo yale uliyoyasikia kwangu mbele ya mashahidi wengi, hayo uwakabidhi watu
waaminifu watakaofaa kuwafundisha na wengine. 3 Ushiriki taabu pamoja nami,
kama askari mwema wa Kristo Yesu. 4 Hakuna apigaye vita ajitiaye katika shughuli za
dunia, ili ampendeze yeye aliyemwandika awe askari. 5 Hata mtu akishindana katika
machezo hapewi taji, asiposhindana kwa halali. 6 Yampasa mkulima mwenye taabu
ya kazi kuwa wa kwanza wa kupata fungu la matunda. 7 Yafahamu sana hayo
nisemayo, kwa maana Bwana atakupa akili katika mambo yote.

Nyongeza D: Utaratibu wa Matumizi ya Masomo Haya katika Mtaala wa Kilimo

Masomo ya mtaala huu yanaweza kutumika peke yake kama masomo ya Biblia.

Lakini namna nyingine ya kuyatumia ni kuyaweka kwenye mtaala wa kilimo. Sisi tunapendelea masomo ya Biblia yafanyike pamoja na mafundisho ya kilimo.

Tunapenda kuona Biblia na kilimo ziingiliane kadiri inavyowezekana; lakini Biblia isitumike kama uhakikisho tu wa elimu ya kilimo kwa vitendo.

[Kwa makundi yanayofanya uinjilisti, ni vema yakatambua kwamba mfumo wa masomo haya pia unagusa vipengele vyote vya maadili ya msingi ya kanisa; maombi, kumshukuru Mungu, uinjilisti, uwajibikaji, n.k. Kwa sababu hii, mfumo wa masomo haya unaweza kufaa kwa kuwashuhudia watu mwanzoni na kuanzisha makanisa.]

1. Mungu amekubariki vipi katika wiki hii ambayo imepita?
2. Umepambana na changamoto gani wiki hii? Kundi letu tunaweza kufanya nini kusaidia?
3. Mwombe Mungu na kumshukuru kwa baraka zote na kumwomba msaada wake katika changamoto zote kwa somo la leo.
4. Wiki jana tulijifunza nini kuhusu Mungu? Tulijifunza nini kuhusu kilimo?
5. Ulimtii Mungu vipi kulingana na tulichojifunza wiki jana? Matokeo yake? Ulitumia vipi ulichojifunza kuhusu kilimo katika shamba lako? Una mawazo gani juu yake?

Usiwahukumu washiriki wakishindwa kutimiza tendo lao la utii. Lakini msaidiane kuzidi kumtii Mungu na kutiana moyo katika kazi hii. Jibu kwa mtu aliyeshindwa kutimiza alichokisema linaweza kuwa, “Tunaelewa hukufanikiwa kukamilisha kile ulichotamani kukikamilisha. Tuambie tunavyoweza kusaidia ili uweze kufanikiwa wiki ijayo. Tunaweza kushirikiana katika kazi ile, au ingesaidia kukukumbusha siku ya Alhamisi?”

6. Uliwafundisha akina nani ulichojifunza wiki jana? Walikipokeaje?
7. **SOMO LA BIBLIA**
  - a. Soma kifungu cha leo angalau mara nne kwa sauti.
  - b. Rudia kwa pamoja kwa maneno ya kawaida tulichokisoma katika kifungu.
  - c. Tunagundua nini katika kifungu hiki: Kuhusu Mungu? Kuhusu _____?
  - d. Una hiari ya kuuliza maswali ya ziada kusaidia kuendeleza majadiliano.
  - e. Tumejifunza nini ambacho kinaweza kutumika katika maisha ya kila siku? Hili linawasaidiaje wakulima?
  - f. Utamtii Mungu vipi kulingana na tulichojifunza katika kifungu hiki? Taja tendo ambalo utafanya wiki hii ili kumtii Mungu.
  - g. Ni nani ambaye utamshirikisha ulichokwishajifunza kutoka Biblia?
8. Mapumziko, kazi shambani, n.k.
9. **Ingiza SOMO LA KILIMO**
10. Utatumiaje ulichojifunza kuhusu kilimo katika kazi ya ukulima wako?
11. Ni nani ambaye utamshirikisha ulichokwishajifunza kuhusu kilimo?

Kuhusu Waandishi

Brett Harrison na mke wake Christie walihamia Geita, Tanzania, mwaka 2009; Brett anafanya kazi katika shirika la One World Sustainable Livelihoods. Wana watoto watatu waliozaliwa Tanzania: Baylor, Harper, na Cohen. Brett ana shahada ya kwanza ya Sanaa (BA) na shahada ya Uzamili (MA) katika masomo ya Biblia kutoka Chuo Kikuu cha Lipscomb, na shahada ya Uzamili katika sayansi ya Kilimo Agronomia na Udongo (MS Agronomy and Soils) kutoka Chuo Kikuu cha Auburn. Utafiti wake unahusika na utumiaji wa jamii ya mikunde ili kurutubisha ardhi. Brett amefanya huduma katika maendeleo ya kilimo na kuwa mwalimu wa dini zaidi ya miaka 20. Anapenda kufanya mazoezi, hasa kukimbia na kupanda baisikeli, na kula nyama choma.

Sara Sytsma na mume wake Anthony wanafanya kazi katika shirika la World Renew na wameishi Uganda kwa miaka mitatu na Kenya kwa mwaka mmoja na nusu. Muda huu amefundisha kwa vyuvo vya Biblia na kushirikiana na taasisi za maendeleo katika sekta za kilimo na mafundisho ya kimaisha. Kwa mfano, kupika keki, kutengeneza majiko ya udongo, na kutengeneza sabuni. Ana shahada ya Sayansi ya Mazingira (Environmental Science kutoka chuo cha Calvin na shahada ya Uzamili ya Umisheni (MA) kutoka Calvin Theological Seminary. Anapenda kufuga mbuzi na sungura pia (lakini hafurahi kuwachinja).